

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eesti Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 6

XV aastakäik

1939

Tellimise hind postiga:

aastas 150 senti
6 kuu peale . . 75 " "
1 " " " 15 " "
Välismaale aastas 200 s.

Ilmub kord kuus.

Talitus ja toimetus: Tallinn, Pärnu 41,
krt. 3. Telefon 448-35.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad
ja postiasutused.
Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hinnad:

1 lhk. kr. 50.—
1/2 " " 25.—
1/4—12.50 ja 1/8 lhk. " 7.25
Teksti ees — 50% kallim.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine esirinda

L. Johanson

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine Eestis on üks neid küsimusi, mille otsustamist oodatakse kärsitusega. Sotsiaalkindlustuse tegelased, haigekassade päevad ja kongressid ja tööliskoosolekud on korduvalt selle kohta otsuseid teinud ja nõudmisi esitanud. Küsimust on juba niivõrd käsitletud, et isegi avalik arvamine vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamist peab väga tarviliseks. Ka avaliku arvamise suhtumine sotsiaalkindlustusele on soodsamaks ja jaatavamaks muutunud kui varem, kus kuuldus isegi selle vajaduse eitamist.

Vastavas ametiasutuses, nagu oleme korduvalt kuulnud, on vastavad kalkulatsioonid koostatud ja uued koostamisel, eelnõu ise olevat valminud, põhi-ahused enam-vähem leitud ja fondi loomiseks kavad, kuigi veel viimistlemata, juba olemas.

Küsimus ise aga seisab veel otsustamata — ei liigu siiski!

Vanaduse ja invaliidsuse vastu kindlustamine ise ei ole sotsiaalpoliitikas sugugi mingi uus küsimus, vaid esimesed seadused, kuigi piiratud ulatusega, pandi kehtima juba ligi 100 aastat ta-

gasi, näiteks meremeeste invaliidsuse vastu kindlustamine Belgias 1844. a. Tööliste üldine töövõimetuse ja vanaduse vastu kindlustamine ulatub ka tagasi läinud sajandisse, kus pandi kehtima Poola palgatöölise vanaduse vastu kindlustamine 1885. a., invaliidsuse ja vanaduse vastu kindlustamine laiemas ulatuses aga teostati Saksamaal 1889. a.

Eriti käesoleval sajandil on sotsiaalkindlustus näidanud suurt arengut, algul Euroopa riikides ja Austraalias, siis tungides ka Põhja-, Lõuna- ja Kesk-Ameerika riikidesse ning ka teistesse maailmajagudesse — Aafrikasse ja Aasiasse.

Nüüd võime olla tunnistajaks, et palgatöölise ja -teenijate igakülgse sotsiaalkindlustuse mõte on tunginud kõikjale ja on leidnud elluviimist peagu kõikides kultuurriikides: iga aasta tuleb kehtivate seaduste ulatuse laienemist, uute kategooriate sotsiaalkindlustuse alla arvamist, kindlustusalade laienemist ja nendes riikides, kus seda veel ei olnud, uute seaduste kehtimapanemist. Kui algul oli vaid haigus- ja õnnetuskindlustus, siis on arengu si-

hiks igakülgne kindlustus kõikide riskide puhuks: haiguse, õnnetuse, tööjõuetuse, vanaduse, tööpuuduse, kutsehaiguste vastu, emade, leskede ja vaestelaste kindlustamine, siis veel erikindlustused, nagu tiiskuse jne. vastu.

Teiseks arengu suunaks on: sotsiaalkindlustus hõlmab järjest laiemaid hulki. Kui algul kuulusid kindlustamisele piiratud kategooriad, siis leiame tänapäeval juba üldist rahva kindlustust näiteks Daanis, mida meile kui põllumajandusliku väikeriiki on varem avalikus arvamises, kõnedes ja brošüürides nii paljudel aladel eeskujuks soovitatud.

Uusi üldisi sotsiaalkindlustuse seadusi on antud viimaseil aastail ka teistes meile kultuuriliselt lähedastes riikides. Isegi Soomes. Läti, kes enne iseseisvust oli Eestiga nagu teistel nii ka sotsiaalkindlustuse alal enam-vähem ühesuguseis tingimuses, on oma sotsiaalkindlustusega meist kaugele ette jõudnud.

Eestis tuleb veel leppida ex-Vene 1912. a. pärandusega: nii haiguste vastu kui ka tööõnnetuste vastu kindlustamine sünnib meil ex-Vene seaduste alusel. Teistel aladel on oma seaduseandlus asendanud ex-Vene seadused uutega, siin aga on seaduseandlus väga visa midagi uut looma: projektidest seni kaugemale ei ole jõutud. Tegelikus elus on piiratud vaid seaduste seletamisega, kusjuures need seletused on olnud väga kõikuvad, aastate kestes väga üksteisele vastukäivad, näiteks haigekassa liikme abiõiguse küsimus pärast töölt vallandamist. Neis seletustis puudub nagu ühtlane lähtekoht, ühtlane alus: alati võib üllatusi oodata mitte ainult alama instantsi — kindlustusameti —, vaid ka kõrgemate instantside poolt. Haigekassade juhtivad tegelased otse kardavad mõne mitte selge küsimuse kohta seletust hankida: see võib osutada sääraseks, mida ei oleks kuidagi teadnud ega tahtnud oodata. Harilikult on need seletused kitsendavad, haigekassade õigusi piiravad. Kui Tartu ülikooli professor A. Kliiman, analüüsisid haiguskindlustuse seaduse ulatust, tuli otsusele, et seaduse ulatus sellest, kui-

das seadust seni ellu rakendati, on palju laiem, siis seegi autoriteetne otsus jäi tähele panemata ja ta ellurakendamise lõigati seletustega ära.

Sotsiaalkindlustusega on tegelnud ka rahvusvahelised töökonverentsid. Nii juba 10. konverents võttis vastu üldise haiguskindlustuse konventsiooni (mitte ainult tööstuse, vaid ka põllutöö jne. kohta), kuid neid ei ole Eesti veel ratifitseerinud. 1933. a. võttis 17. konverents vastu 6 konventsiooni:

1) vanaduse vastu kindlustamiseks tööstuses, kaubanduses jne.;

2) vanaduse vastu kindlustamiseks põllumajanduses;

3) invaliidsuse vastu kindlustamiseks tööstuses, kaubanduses jne.;

4) invaliidsuse vastu kindlustamiseks põllumajanduses;

5) järelejäänute (leskede ja vaestelaste) kindlustamiseks tööstuses, kaubanduses jne.;

6) järelejäänute kindlustamiseks põllumajanduses.

Kõik need sotsiaalkindlustuse konventsioonid seisavad ratifitseerimata.

Muidugi seisavad ka teised tähtsad konventsioonid, isegi kutsehaiguste kohta, ratifitseerimata.

Vististi tuleksid need rahvusvahelised konventsioonid ratifitseerida ja siis neil aluseil anda seadused.

Peale haiguskindlustuse ulatuse laiendamise, misjuures senised haigekassade alused (kui äraproovitud ja otstarbekaks osutunud peavad püsima jääma, on tarviline ka õnnetuskindlustuse ulatuse laiendamine ja täiendamine ka kutsehaiguste vastu kindlustamisega. Ulatust tuleb ka siin laiendada kõigile töövõtjaile.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine on aga neid küsimusi, mille otsustamisega on juba küllaltki kaua oodatud. Selle kindlustusliigi elluviimisega ei saa enam viivitada. Küsimus tuleb asetada esirinda. Praegu on siin tühi koht. Hoolekandeseadus ei täida seda tühja kohta. Hoolekandeseaduse alusel võiks küll vanade ja väetite, tööjõuetute ja puudustkannatajate abistamiseks enam teha kui seni, kui seadus kõrvalepõiklemata ellu rakendada, kuid siin on ta-

kistuseks meie omavalitsustegelaste keskel domineeriv mentaliteet, mitteheatahtlik suhtumine kogukonna omavalitsuse sotsiaalpoliitilistele kohustustele ja ülesannetele. Selle suhtumise muutmist takistab ühekülgselt kujunenud maailmavaade, aga ka tegelaste koosseis, mis ei ole kujunenud rahva osavõtul. Nii hoolekandeseaduse elluviimise asemel taotellakse seaduse muutmist ja „kandejõule kohandamist“, misjuures see kindla sisuta sõna „kandejõud“ on selleks üldiseks põhjenduseks, mis siis tarvitusele võetakse, kui midagi tahetakse eitada, midagi täitmata jäetakse, ja selleks muid põhjendusi ei leidu.

Missugusesse ebainimlikku ja ülekohtusse olukorda langevad tänapäeval need töötajad, kes on krooniliselt haiged, töövõimetud või vanaduse läbi tööle kõlbmatud, seda võib näha tööstusrajonides, maal ja linnas igauks, kes ei ole kurt ega pime võõrale hädale ja kel ei ole kandvaks hingelaadiks härrasmoraal. Sotsiaalpoliitiliselt ei ole see aga sugugi tark, kui rahval, kel isegi looduslik juurekasv peaaegu puudub, kelle keskel haiguste, vigastuste ja suremuse protsent on kõrge, puudub sotsiaalkindlustus, see korraldus, mis ei ole õigustatud ainult niinimetatud „sotsiaalse õigluse“ seisukohalt, vaid just praktilistel kaalutlustel — rahva majandusliku ja tervishoiulise taseme tõstmise, aga ka elava tööjõu säilitamise huvides.

Sotsiaalkindlustuse teostamiseks summade kulutamine on produktiivne, ka rahvamajanduslikult tasuv. Sotsiaalkindlustuse vastu aga tuuakse alati „piiratud ainelised võimalused“.

Me näeme aga, kuidas nendeks ülesanneteks, millele tooniandva seltskonna osa mentaliteet on soodsam, summasid hankides ei arvestatagi nii väga „piiratud ainelisi võimalusi“.

Vanaduse ja invaliidsuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamist ei saa teostada ka mitte haiguskindlustuse kärpimise arvel. Ka kehtiv haiguskindlustusseadus ei ole veel täies ulatuses teostatud: abistamine on piiratud, eriti perekonnaabi. Emade ja laste kindlus-

tamine, mis on seotud haiguskindlustusega, on veel välja kujunemata ja suurelt jaolt teostamata. Ka kassaosaliste ja nende perekonnaliikmete ravimine on veel puudulik ja ühekülgne: puuduvad veel vajalised sanatooriumid, puhkekodud ja raviasutused. Piirdutakse vaid rohtudega ja lõikusega, isegi dieediga ravimine on veel peaaegu võimatu. Kui seejuures ravimite kulud on suured, siis on see tingitud ka meil valitsevaist ravimeetodest, kõrgetest rohuhindadest, aga ka suurest haigete arvust. Profülaktiliste ülesannete jaoks ei ole haigekassadel seni võimalik olnud kulutusi teha, kuigi ka sel rahva tervishoiu seisukohalt on võrratu tähtsus. Nii näeme, et need tulud, mis haigekassad seni on saanud, ei ole võimaldanud kehtiva seaduse elluviimist maksimaalsel määral. Kui edaspidi peakski invaliidsuse ja vanaduse vastu kindlustamine võimaldama sammeid ühele osale haigekassa liikmeile ja nende perekonnaliikmeile, kes seni haigekassast abistamist said, siis ei ole selle osatähtsus haigekassa kulutustes mitte nii suur, et ülejäägid tekiksid, mille arvel võiks kindlustusmaksu vähendada. Osa haigekassa ülesandeid on ju veel nõrgalt teostatud või on täiesti teostamata — just ainelisil põhjusil.

Muidugi, kogukonna omavalitsuste hoolekande kulusid vähendaks sotsiaalkindlustuse laiendamine, eriti aga vanaduse, tööõnnetuste vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine, väga suurel määral. Praegu saavad omavalitsused suuri tulusid kogukonnamaksust. Seda maksu võiks vähendada, kui mitte pole lootust selle ära kaotamiseks.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine ei too tööandjaile ega töövõtjaile, riigile ega rahvale mingeid sääraseid koormatusi, mis võiksid takistada selle kindlustusliigi teostamist.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamine on põhjendatud mitte ainult sotsiaalpoliitiliselt, vaid ka majanduslikult. Mitte ainult üksikute riikide andmetega, vaid ka rahvusvahelises ulatuses on leitud, et üldisel sotsiaalkindlustuse teostami-

sel ei ole sääraseid takistusi, mille
taha see tarviline reform võiks peatu-
ma jääda.

Vanaduse ja töövoimetuse vastu

kindlustamine ühes leskede ja vaeste-
laste kindlustamisega on selleks küllalt
küps, et see peatselt ellu viia, kuna
selle järgi on otse kiskendav tarvidus.

Sotsiaalküsimused ja ajakirjandus

A. KLS.

Sotsiaalpoliitika selle praegusaegses mõttes ei ole ja ei võigi olla veel viimsete üksikasjadeni kivi-
nenud teaduslik distsipliin, ta ei saa ega tohi sel-
leks õieti kunagi kujuneda, vaid peab kaasa sam-
muma ja arenema koos tegeliku eluga, arvestades
majanduslikku ja ühiskondlikku arenemisastet ning
eritingimusi, kuid kaasaegne sotsiaalpoliitika on
siiski juba ammu kindlalt välja kujunenud, tal on
omad vaieldamatud põhimõtted, mis määravad
sotsiaalreformide teostamise suuna ja ulatuse. Neid
põhimõtteid ja samuti sotsiaalpoliitika ajaloolist
arenemist on vaja tunda, et mõista ja määrata
sotsiaalreformide mõtet ning üldse aru saada sot-
siaalseaduseandlusest. Ja mitte ainult sotsiaalpoli-
itika määravad ning teostajad, vaid ka laiem üldsus
peaks tundma sotsiaalpoliitika üldpõhimõtteid, sest
sotsiaalreformide ei saa „ehitada õhku“, ilma et laiem
üldsus mõistaks nende õiget mõtet ja hädavajali-
sust ning ei hakkaks pidama paljusid sotsiaalseadusi
„roheline laua“ taga kirjutatud eluvõrteateks kava-
deks. Sotsiaalreformide, nii seaduseandluse kui ka
eraalgatuslikul teel, saab teostada normaalselt ilma
valjude administratiivsete sundabinõudeta ikkagi
ainult siis, kui laiem üldsus saab nende mõttest
õigesti aru. Rohkem veel kui laiem üldsus peaks
sotsiaalreformide õigest mõttest ja vajalisusest ole-
ma teadlik kehvastik, et ta oma teadmatusel põh-
jenevate isiklike momendihuvide esirinda tõstmisega
ei saboteeriks sotsiaalreformide teostamist ja ei
kahjustaks kogu kehvastiku huve.

Kahjuks aga peab mõnema, et meie laiem üld-
sus on sotsiaalküsimusist üsna vähe teadlik, võimal-
dades ja uskudes selles suhtes päris vähiklikke
käsitusi ja lähtudes sageli ainuüksi n.-n. „kande-
voime“ seisukohast. See aga on, meie olusid ar-
vestades, täiesti mõistetav, sest esiteks puudub meil
sotsiaalküsimuste kohta peaaegu täieliselt teaduslik-
ku kriteeriumi kannatav põhjalikum teoreetiline
kirjandus (mitmedki omal alal päris head populaar-
sed käsiraamatulised väljaanded ei või selles suh-
tes peaaegu üldse arvesse tulla), mis võiks süven-
dada intelligenti teadmisi neis küsimusis, ja teiseks
käsitleb meie ajakirjandus, nimelt ajalehed, sot-
siaalküsimusi äärmiselt vähe, pealiskaudselt ja sa-
geli ka vähiklikult ning väärilt. Eelõeldu ei käi
loomulikult erialaliste ajakirjade kohta, millede osa-
tähtsus nende arvulise suurenemise tõttu viimasel
aastail on rõõmustavalt tõusnud.

Ajakirjandusel, eriti suundaandvatel suurtel
päevalehtedel, mida iga päev loevad kümnend tuhan-
ded inimesed, on meie ajal laiema üldsuse tead-
miste ja arvamiste kujundamisel ning süvendamisel
kahtlemata väga suur tähtsus, seda enam, et on
küllaltki palju neid, kes peale ajalehtede õieti
mitte midagi muud ei loegi. Seepärast ei saa olla
ka ükskõikne selles suhtes, mis määral ja kuidas
ajakirjandus käsitleb sotsiaalküsimusi.

Kui nüüd vaatleme selles suhtes meie ajakirjan-
dust, eriti selle juhtivat osa päevalehtede näol, siis
paistab küll kõigile silma, et sotsiaalküsimusi kä-
sitletakse äärmiselt vähe, võrreldes kõikide teiste
eriküsimustega, ja ometi puudub sotsiaalpoliitika
eluliselt väga laialdasi rahvakihte. Seepärast pais-
tab teatud määral imelikuna, miks ajakirjandus
juba oma levikugi huvides ei käsitte suuremal
määral sotsiaalküsimusi.

Siinjuures ei saa muidugi jätta märkimata, et
puhtakujulise lühiformatsiooni (n.-n. päevauudis-
te) alal on viimasel ajal olukord siiski veidi paran-
nenud, sest mitmed lehed on järjekindlamalt haka-
nenud tooma lühiteateid sotsiaalküsimustest sel mää-
ral, kui neid on puudutatud käitiste ja kutseühin-
gute koosolekul, samuti lühidalt informeerides vii-
maste tegevusest. Eriti tuleb seda märkida Tallinna,
samuti ka mõne väiksema provintsi linna, lehtede
kohta, kuna Tartus ilmub „Postimehes“ ei näi ka
selles suhtes olevat midagi muutunud: tööliste or-
ganisatsioonide ja asutuste ning isegi suuremate
töötülide kohta pääseb teateid lehte väga juhusli-
kult ja puudulikult, kuigi seesugune informatsioon
peaks huvitama suurt hulka Tartu elanikkonnast.

Asjaolu, et viimasel ajal lehed järjekindlamalt
ja täielisemalt toovad seesugust informatsiooni, on
igatahes täiesti tervitatav kas või juba selgi põh-
jusel, et sel teel laiem üldsus näeb, et sotsiaal-
poliitilisi küsimusi ei otsustata mitte ainult eluvõ-
ralt „roheline laua“ taga, vaid et need on kehvas-
tikus alatiselt päevakorral. Teiseks peaks aegamööda
laiema üldsuse arvamine ümber kujunema ka selles
suhtes, et sotsiaalpoliitika on küsimus, mis puudu-
tab kogu rahvast, kui see tahab olla elujõuline,
terve ja arenenud.

Aga kõigest sellest on veel vähe. Sotsiaal-
reformide tõstatamise ja elluviimise suhtes evi-
vad palju suurema tähtsuse ajalehtede juht-
kirjad, milledest väheteadlikum üldsus ammutab
suurel määral oma teadmisi ja millede abil ta ku-
jundab oma seisukohti. See peab olema üsna tead-
lik inimene, kes end sugugi ei lase mõjutada aja-
lehtede juhtkirjadest — ja palju meil on neid, kes
on sotsiaalpoliitikast niivõrd teadlikud, eriti laie-
ma üldsuse seas? Siin pole muidugi mõeldud aren-
enumata osa kehvastikust (töölisvanemad, kutse-
ühingute ja haigekassade tegelased), kelle seas
juba aastaid on tehtud vastavat selgitustööd ja kel
selle tõttu on olemas oma enam-vähem kindlad sei-
sukohad, mispärast nad end nii kergesti ei lase
mõjutada ajalehtede juhtkirjadest. Aga nende osa-
tähtsust laiema üldsuse seisukohtade kujunemisel
ei tohi ülehinnata.

Kui nüüd lähemalt vaatleme meie ajalehtede
juhtkirju, siis peame veel kord märkima, et sot-
siaalpoliitilised küsimused ajalavad neis väga harva
käsitlemist. Suuremates ajalehtedes ei ilmu sellelt

alalt keskmiselt isegi üht juhtkirja kuus. Teiseks paistab sealjuures silma, et peaaegu ühelgi lehel ei näi olevat sotsiaalpoliitilisi küsimusi oma ühtlast ja kindlat seisukohta, mis oleks põhjendatud ja läbi tuntud. Juhtkirju sellelt alalt ilmub õige mitmeit — tavaliselt just väljastpoolt toimetust — autoreilt, kes sageli asuvad erinevail seisukohtadel. Seepärast võibki jääda, ja tõenäoliselt jääbki, lugejail mulje, et lehel endal puudub üldse seisukoht. (Allakirjutanut pole mõttes eelöelduga kuidagi halvustada sõnavabaduse põhimõtet üksiku lehe piirides, vaid on tahetud ainult juhtida tähelepanu sellele, et ka lehel endal peaks neis küsimusis olema kindel seisukoht.)

Lõpuks tuleb märkida veel üht ala, nimelt informeerivaid kirjutusi sotsiaalseaduseandlusest, kehtivast töö- ja sotsiaalkindlustus-õiguslikest eeskirjadest. Sotsiaalseaduseandluse populariseerimisel ja laiades hulkades valitseva teadmatuse hajutamisel on seesuguseil kirjutusil suur tähtsus. Kahjuks aga ilmub ka neid äärmiselt vähe. Märkimist väärib siin ainult „Päevaleht“, kes oma igapäevasel majanduslikus ringvaates toob „Sotsiaalküsimuste“ üldpealkirja all mõnerealisi informeerivaid kirjutusi sotsiaalala reguleerivaist eeskirjadest. Teisena võib nimetada ka „Postimeest“, kes seesuguseid informeerivaid kirjutusi avaldab küll üsna harva, kuid siis pikemalt, mistõttu need on väheteadlikule üldsusele arusaadavamad. Kaks teist Tallinna päevalehte pole aga selles suhtes seni mitte kui midagi teinud, välja arvatud ainult mõni lühike kokkuvõte aeg-ajalt kehtimapanud uutest töö- või sotsiaalkindlustus-õiguslikest eeskirjadest.

Kõige eelöelduga allakirjutatanu ei taha anda meie ajakirjandusele mingisuguseid juhtnööre või määrata suundi selle arendamiseks, vaid ainult märkida lünki, mis allakirjutanu isikliku veende järgi on olemas, sealjuures olles arvamisel, et kui neist lünkadest saadakse teadlikuks, siis peaks juba ajalehtede endi juhtivate isikute juures tekkima tahe ja leitama võimalusi neist ülesamiseks. Ja viimane oleks kasulik mitte ainult sotsiaalpoliitika arengule, vaid ka neile ajalehtedele endile, sest ajalehtede ülesandeks peaks ju olema kogu oma laialdase lugejaskonna kõikide huvide silmaspidamine.

Sotsiaalkindlustuse ja rahvaarvu vähenemise küsimusi

J. MIHKELSON

Sotsiaalkindlustuse kandjate rahvusvahelise keskuse 24. nõukogu koosolekul Genfis esines senaator Arthur Jauniaux, Belgia kutseühingulist ja sotsialistlike abistamisühingute liidu president, huvitava ettekandega rahvaarvu vähenemise ja sotsiaalkindlustuse küsimuste kohta.

Perekonnaabirahade maksimise süsteem on vastava ankeedi kohaselt viimasel ajal jälle arenenud. Perekonnaabirahad pandi maksa Argentiinas ja Tšiilis. Olemasolevaid perekonnaabi seadusi parandati Belgias, Prantsusmaal, Itaalias ja Uus-Meremaal.

Sündide oli Belgias 1901.—1910. a. iga tuhande elaniku kohta 26,6. 1931. a., kui hakati maksta perekonnaabiraha, oli sündide arv 18,71 ja 1935. a., kui perekonnaabiraha seadus oli juba mitu aastat kehtinud, langes sündide arv 15,35-ni. Praegu omab Belgias 81% töölisperekondadest ainult ühe või kaks last.

Kuigi perekonnaabiraha ei näi otsekohe stimuleerivalt mõjuvat sündide arvu suurenemisele, siiski võimaldab see süsteem koos haiguskindlustusega laste ja noorte tervise eest paremini hoolitseda.

Sündide arvu vähesust põhjustavad tunduvalt sellased tegurid nagu pikaajaline tööpuudus, kindlustus, kartus võtta endale uusi perekondlikke kohustusi, poliitiline kindlustus ja sõjahädaoht. Kõik need tegurid kokku mõjuvad ebasoodsalt rahvaarvu juurkasvule. Võiakse ju pateetiliselt ütelda, et isamaa vajab enam lapsi oma piiride kaitseks, kuid noor abielupaar küsib, kas selleks maksab

lapsi maailma sigitada, et neid hiljem lasta kahurilihana hävida.

Vaevalt võib seda arvestada, et sündide arv kaugelearenenud tööstusmaades tõuseks. Sündide arv ei suurene enam ka lasterikaste perekondade juures, kuna sellaste perekondade arv läheb viimaseil ajal tagasi.

Sündide arvu normaalsele tasemele viimiseks tuleks loota, et paljud abielud saaksid oma esimese lapse ja ühe lapsega abielud hakkaksid mõtlema teisele või kolmandale lapsele. Sel teel võiks tõusta sündide arv keskmise hädavajalise tasemeni.

Et seda saavutada, tuleb olemasolevat perekonnaabirahade seadust tublisti parandada. Noortele abielupaaridele tuleb kergendada oma majapidamise loomist. Kui laps sünnib varsti pärast abiellumist, siis tuleb anda suuremat toetust, et rahalised mured esimese lapse kasvatamisel ei peletaks noori abiellumast.

Sündide arvu vähenemine on omakorda seoses vanaduskindlustusega. Töölise nõudeiks on, et pensionile mineku iga tuleb alandada 60 aastale, kuna ka soodsama majandusliku konjunktuuri juures ei suudeta kõiki töötuid tööle rakendada. Teiselt poolt soovitatakse jätta pensionilemineku iga muutmata, silmas pidades sündide arvu vähenemist ja eluea pikenedmist. Pessimistid arvavad kuni, et pensioni iga tuleb tõsta 65-lt 66 või 67 aastale.

Eeltoodud seisukohtade selgitamisel tuleb vaadelda lähemalt järgmisi võimalusi: 1. muutumatu sündide arv ja surevus, 2. surevusega võrdsest vähenev sündide arv, 3.

muutumatu surevus ning pidevalt vähenev sigivus.

Siin ei saa opereerida täpsete arvudega. Esimesel juhtumil jätkub rahvastiku vananemine lähemal aastal kiiremas tempos. Enamikus riikides pensionilemineku-ealiste arv suureneb. Sellased isikud elavad kauem ka pärast pensionileminekut. Selle tõttu suureneb pensionäride arv ja pensioni summa.

Teisel võimalusel ei vähene tunduvalt tööstuslikult tegeva rahvastiku arv lähima 20—30 aasta jooksul. Vanemate inimeste ülalpidamise koormis võib tõusta, kuid samal ajal väheneb ka ülalpidamist vajavate laste arv.

Noorte ülalpidamise kulude vähendamist 3. võimalusel tuleb ainult kahtsusega konstateerida. Õige perekonnapoliitika ja lasteabi-rahade süsteemi ühendamine peaks andma tulemusi. Nooremate aastakäikude vähenemine rahvastikus on hädaohtlik. Teisest küljest tuleb hoolitseda ja täiendada kõrgemaealiste vanade toetamist.

Eelnimetatud seisukohtadest järgneb rida majanduslikke, rahalisi ja sotsiaalpoliitilisi kaalutlusi.

Sotsiaalsest kaalutlusest tuleb nõuda, et vana töövõtja oma eluõhtul, kuigi tagasihoidlikult, siiski väärikselt võiks elada.

Vanaduspension, mida tulevikus hakatakse maksma 60. eluaastast, peab olema suurem kui praegune pension 65-aastasile, sest 65-aastane mees, on rauk, kel on elu vastu väga piiratud nõuded. 60-aastane mees on veel kõbus ja tal on suuremad vajadused kui raugal.

Pensionilemineku ea kindlaksmääramine 60. eluaastale tõstab esile veel teisi probleeme. Töövõtjad on veel ses vanuses teataval määral töövõimelised. Kuigi nad enam ei suuda pidevalt tööprotsessis olla, üht või teist tööd suudavad ja soovivad nad ikkagi teha. Seejuures on olemas n.-n. „mustatöö“ hädaoht. Kuna 60-aastased töövõtjad tavalisest tööprotsessist välja surutakse, kuid nad võivad siiski veel mõned aastad töötada ja sel viisil tähelepanuvõlt võtavad osa valmistamisest, siis on käsitöölised, kaupmehed — lühidalt keskkiht — sellase „mustatöö“ vastu, kuna see tähendab neile teatavat hädaohtu.

Massides on juurdunud vaade, et pensionilemineku ea määramine 60. eluaastale on tööturu koormatuse kergendamiseks. Siin tuleb arvestada rahalisi raskusi, kuid tööpuuduse vastu võitlemine on küllalt aktuaalne. See oleks küsimuse lubamatu lihtsustamine, kui tahetakse asuda seisukohale, et uusi kulutusi ei tule teha, vaid väljaminekute osas võib ette võtta ainult ümberpaigutusi.

Sündide tagasimineku on ka majanduslikust seisukohast murettekitav. See pole mitte vähem õige, et sündide arvu kiire suurenemine tugevasti industrialiseeritud riikides põhjustab tööpuuduse kasvu ja veel tungivamalt kui varemalt tõstab esile vanusepensionile mineku määra alandamise.

Majandusjuhid oma vastuseisus vanaduspensionini määra alandamisele on mõjutatud kartusest, et see alandamine ei toimu tähtsamates tööstusriikides üheaegselt.

Endastmõistetavalt on soovitatav pensionilemineku vanaduse üheaegne alandamine. Seda on võimalik saavutada mitmel viisil. Esiteks võiakse seda teostada teatavates tööstusharudes. Seni on võetud kaalumisele peamiselt kardetavad tööstusalad. Senised kogemused näitavad, et nende kindlaksmääramine on pörganud suurte raskuste vastu. Teiselt poolt näitab tööpuuduse statistika, missugustes tööstusharudes töövõtjad 60-, 58- või 55-aastaselt on pidevalt töötas. Samuti selgub, missugused tööstused konjunktuuri paranedes suuremal arvul kõrgema vanadusega töölisi uuesti tagasi võtavad. Sel viisil saab kindlaks määrata, missuguses tööstusharus tuleb esmajoonest teostada pensionivanuse alandamine.

Kui toetusi suurendatakse, siis sellest tekivad lisakoormatus tasakaalustatakse osalt toetuskulude vähenemisega teistele, mittetöövõimelistele isikutele, nagu lastele j. t. Samuti tuleb arvestada siis nooremate töötute arvu vähenemist, mis omakorda vähendab tööpuuduse vastu kindlustamise kuludist. Samuti tuleb arvestada, et tulevikus haigus- ja töövõimetuse kindlustus rahanduslikult paraneb. Kuigi haiguskindlustuse kuludes praegu veel tagasimineku ei ole, võib seda loota tulevikus. Juba emaihus paremates tingimustes sündiv ja kasvav laps on tulevikus tervem kui mineviku halbades tingimustes sündinud lapsed. Füüsiliselt ja tehniliselt suudetakse end töövõimetuse vastu paremini kaitsta ja töövõimetute arv peaks tulevikus tagasi minema.

Tööpuuduse vähenemise, haigus- ja töövõimetuse kindlustuse koormatuse kergendamise tõttu tekivad summad võib üle kanda vanaduskindlustuse arvele. Nii ei tekitaks vanusepiiri alandamine tunduvalt suuremaid kulutusi. Muidugi vajab selle teostamine lähemaid arvestusi ja võib teostuda järk-järgult.

Vanusepiiri alandamine tekitab veel teisi raskusi. Tööstus vajab teatavat hulka oskustöölisi. Senine kõrgeis majanduses näitab, et praegu ja tuleviku jaoks pole küllaldaselt oskustöölisi ette valmistatud. Mõnes tööstusharus võib vanusepiiri alandamine 60 aastale tekitada järsu tööliste puuduse.

Referent pidas lõpuks vajaliseks, et esmajoonest tuleb teostada hea tööpuuduse ja invaliidsuse vastu kindlustamine, kusjuures pensionilemineku vanuse piir võib olla kindlaks määratud 65 aastale.

Siis on töötavate isikute olukord kindlustatud ja tulevikus võiakse järk-järgult vanuse piiri alandada, kui võimalik, siis rahvusvahelisel alusel.

Mida rohkem sotsiaalkindlustuse praktika tegeletakse, seda enam õpitakse tundma selle raskusi. Sotsiaalkindlustuse administratsioonis töötajad kannatavad võib-olla iselaadi kutsehaiguse all, kuna nad on liig ettevaatlikud. Tööliskonnas aga ei tule äratada asjatuid illusioone. Neile tuleb selgitada küsimusi kogu ulatuses ja teha sääraseid järeldusi, mis praktiliselt on teostatavad.

Ettekandeile järgnenud läbirääkimistel selgus, et ka endises Tšehhoslovakkias sündide

arv väheneb. Abiellumine on peaaegu muutumatu, samuti esimeste laste arv, kuid langus on teise ja kolmanda lapse sündides. Seejärel peaks toetatama just teist, kolmandat ja neljandat last, et neile luua korralikke elutingimusi.

Vanusepiiri alandamine 65-lt 60 aastale tõstaks kulusid kindlustumaksu alal 15—20%, mis suuremas ulatuses langeks kindlustatuile endile. Prantsuse esindaja E. Andree leidis, et rahvaarvu tõstmiseks on vaja enam abielusid. Paljud abielud jäävad sõlmimata ja sõlmitud abielud purunevad halbade ja kallite korterite tõttu. Samuti tuleb arendada perekonnaabiraha maksmist ja peab hoolitsema selle eest, et väikesi lapsi korralikult toidetakse ja ravitaks. Alatoitluse all kannatab väga palju imikuid. $\frac{3}{4}$ kõikide haiguste põhjuseks on alatoitus.

Tööstusliku kutseoskuse seadus

ILMAR REBANE

II.

4. Oskustöölised.

Oskustööliseks vastaval tööalal loetakse isikut, kes sellena on registreeritud tööstusliku kutseoskuse ametis (§ 22). Oskustöölise (seni õppinud töölise) registrimisel on, võrreldes senikehtiva korraga, tehtud järgnevad muudatused, mis taotlevad registrimise võimaluste laiendamist:

a) registreeritakse oskustöölisena isikuid, kes on saanud oskustöölise kutse kutsehariduslikkude õppeasutiste seaduse (SK VI, 1938, 1, 6) alusel töötavalt õppeasutiselt, mille lõpetamise korras on nähtud ette oskustöölise kutse andmine (§ 23 lg. 1, p. 2);

b) registreeritakse isikuid, kes on omandanud kutsetunnistuse, mille Haridusministeeriumi kutseoskuse osakond on tunnistanud vastavaks oskustöölise kutsetunnistusele (§ 23 lg. 1, p. 2);

c) n.-n. soodustatud korras (§ 23 lg. 1, p. 3—4) oskustöölisena registreerimine, mis senikehtiva seaduse järgi oli võimalik kuni 1. juulini 1936. a., võimaldatakse edaspidiselt kolme aasta kestel, arvates vastava tööala arvamist käesoleva seaduse alla. Neil tööaladel, millised kuuluvad seaduse alla selle jõustumisel, on võimalik soodustatud korras kutsetaotlejat oskustööliseks registreerida veel kuni 15. juulini 1940. a., s. o. ühe aasta kestel (§ 23 lg. 2);

d) ilma eksamita registreeritakse oskustöölisena ka neid isikuid kutseoskuse ameti otsusel ja Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu nõusolekul ning vastava isiku palvel ühe aasta kestel, arvates käesoleva seaduse jõustumisest, s. o. kuni 15. juulini 1940. a., kes vastaval tööalal on tegutsenud vähemalt kahekordse õppimiseks ettenähtud aja ja omavad kutseoskusameti arvates oskustöölise kutsele vastavaid oskusi ja võimeid. Samadel alustel registreeritakse oskustöölisena isikut ühe aasta kestel, arvates uue tööala arvamise käesoleva seaduse alla (§ 23 lg. 3);

e) soodustatud korras (§ 23 lg. 1, p. 3—4) registreeritakse lõppeks õppinud töölisena ka isikuid, kes ettenähtud tähtaegadeks ei ole suutnud

Lääne kultuuriga riikides läheb sündide arv kõikjal tagasi. Prantsusmaal on see langenud 1912. a. saadik 8%, jäädes sellel peatuma, kuna teistes maades langus ulatub 37—40%-ni. Perekonnaabiraha on siiski sündide languse piduriks. Kui see pidur ära võtta, läheks sündide arv kiiremas tempos tagasi.

Abiellumiste sagedus Prantsusmaal pole väike, see on isegi suurem kui mõnes teises riigis. Tähtis on saada esimene laps ja siis teine. Uue perekonnaabi korralduse järgi võetakse perekonnaabiraha tulevikus esimeselt lapselt ära, kui teatava aja järele ei järgne abielupaaril teist last. Maal aga väheneb abiellumiste sagedus ja siin tuleb maarahvast majanduslikult aidata ning hoida ära põllumajanduslikkude talundite liigne killustamine.

end registreerida ja kellele kutseoskusameti ettepanekul Kutseoskuse Nõukogu annab sellekohase loa (§ 23 lg. 4).

Välismaal omandatud oskustöölise tunnistuse aluseks võtmise määramine (§ 23 lg. 1, p. 5) on läinud Haridusministeeriumi Kutseoskuse direktori kompetentsist haridusministri kompetentsi.

Üldkorras registreeritakse oskustöölisena isik, kes on õiendanud sellekohase eksami (§ 23 lg. 1, p. 1). Oskustöölise eksamit võib õiendada:

a) pärast õppeaja möödumist tööstusõpilane, kes on lõpetanud avaliku või avaliku kooli õigustega tööstusõpilaste kooli või seda asendava kursuse (§ 25 lg. 1, p. 1), nagu senigi;

b) pärast õppeaja möödumist tööstusõpilane, kes on õppinud kohas, kus ei ole tööstusõpilaste kooli või sellele vastavat kursust, kuigi ta ei ole lõpetanud eespool nimetatud tööstusõpilaste kooli või seda asendavat kursust. Seesugusel korral aga esitatakse eksamiõiendajale eksamil ka küsimusi ja ülesandeid tööstusõpilaste kooli õppekava üldises ulatuses. Selles osas jääb kehtima senine kord. Eksamiõiendajalt aga, kes algas oma tööala õppimist pärast kutsehariduslikkude õppeasutiste seaduse (SK VI, 1938, 1, 6) jõustumist, nõutakse, et ta oleks lõpetanud algkooli või sellele vastava kursuse või keskkooli klassi (§ 25, lg. 1, p. 2). Viimati tähendatud eeskiri on uus;

c) isik, kes oma tööalal on töötanud või seda tööala õppinud vähemalt kahekordse õppimiseks ettenähtud aja ja on saanud 25-aastaseks enne 1. jaanuari 1939. a., kuigi ta ei ole lõpetanud tööstusõpilaste kooli või seda asendavat kursust ega ole sõlminud õppelepingut (§ 25, lg. 1, p. 3). Viimati toodud eeskiri muudab senikehtinud korda. Soodustusi oskustööliseks eksami õiendamisel võib Kutseoskuse Nõukogu anda isikuile, kes ei ole suutnud või soovinud õiendada soodustatud korras meistri eksamit või ilma eksamita määratud tähtajal end meistrina registreerida (§ 20 lg. 2—3, eespool vt. p. 3, f ja g).

Eksami kohta kehtivad korraldused paneb kehtima haridusminister Kutseoskuse Nõukogu ette-

panekul, kes kuulab ära vastavate kodade arvamised. Uuena on tulnud juure eeskiri, et eksamitel arvestatakse esmajoones praktilisi teadmisi ja teises järjekorras teoreetilisi teadmisi (§ 26).

5. Tööstusõpilased.

Tööstusõpilaseks loetakse endiselt alkooli kohuse täitnud isikut, kes on astunud õppelepingu põhjal käitise kutseoskuse õppimiseks käesoleva seaduse alla arvatud tööalal. Neil tööaladel ei ole lubatud õppelepingut sõlmimata pidada tööala õppijatena alaealisi (§ 27). Mida tähendab mõiste „tööala õppijatena“, seda seadus lähemalt ei määratle. Õieti tuleb tööala õppijaks lugeda vormiliselt neid, kes õpivad õppelepingu alusel. Sel juhul osutub seaduse eeskiri mõttetuks ringiks. Teiselt poolt vaevalt leidub alaealist, kes ka ühtlasi ei õpiks tegelikult oma tööalal. Vaevalt on seadust nii laialt mõeldud. Nähtavasti seadus mõtleb neid juhtumeid, kus alaealine võetakse õppima, eeldusel, et temaga õppeleping sõlmitakse, mille aga käitise valdaja tegelikult jätab tegemata. Sel kujul see eeskiri ei ole eriti ulatuslik ja vaevalt tema tegelik rakendamine saabki olema ulatuslik, sest seesugust eeldust on raske tõendada.

Üldiselt on samadeks jäänud eeldused, millel õpilasi võidakse pidada (§ 28 lg. 1). Uuena leidub seaduses eeskiri, et käitise juhataja või õpilast õpetav kutseõigusega isik peab oskama eesti keelt sel määral, kui see on vajalik õpilaste õpetamiseks (§ 28 lg. 2). Käitistes, kus õpilaste pidamine on tunnustatud kohuslikuks, peab leiduma õpilaste õpetamiseks küllaldaselt eesti keelt oskajaid kutseoskusega isikuid (§ 28 lg. 3).

Prooviaja kestus, mis enne oli ühe kuni kolme kuu piires, on viidud kahe kuu piiresse (§ 29 lg. 1, p. 4). Tööstusõpilane on kohustatud käima tööstusõpilaste koolis või kursusel kui kohal, kus toimub tööõppimine, on vastav kursus (§ 36). Õpilane on kohustatud täitma talle antud ülesandeid kuulekalt ja kohusetruult (§ 32). Õppeaeg ei või ületada tööala õppimiseks ettenähtud aega (§ 33). Tööstusõpilasele antakse õigus materjali hinna eest

omandada proovitöö (§ 34). Kui õppelepingut prooviaja kestel ei lõpetata, peab käitise valdaja hiljemalt 15 päeva kestel, milline tähtaeg seni puudus, arvates prooviaja lõpp-päevast saatma kutseoskuse ametile registrimiseks õppelepingu (§ 37). Tööstusõpilast ei või rakendada töödele, mis pole seotud käitises tehtavate töödega ega (seni: või) oskuse õppimisega (§ 38). Ära on jäänud kehtivas seaduses sisalduv keeld rakendada tööstusõpilast ilma vastava loata ületunnitööle. Õppekäik testaatraamatusse tuleb senise kolme kuu asemel sisse kanda iga kuu. Juure on tulnud õpilase käitumise hindamine, mida haridusministri poolt antud juhendite järgi teostab tööstusliku kutseoskuse amet või selle esindajad (§ 39). Õpilane minetab senise õiguse nõuda märkme tegemist testaatraamatusse õppevahekorra lõpetamise kohta.

Muud küsimused tööstusõpilaste õiguste ja kohustuste alal jäävad kehtima senisel kujul.

6. Meistri ja oskustöölise kutseõigused.

Käitiste tegelikelt juhatajailt kutsetunnistuse nõudmise kohustusest võidakse vabastada haridusministri määrusega, arvestades käitise ulatust, asukohta, tööala iseloomu ja teisi asjaolusid (§ 47 lg. 2). Kutsetunnistuse nõudmise otsuse tegemise eel peab Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu ära kuulama vastavate kutsealaliste omavalitsuste arvamised (§ 49).

Meistrilt või oskustööliselt, kes ei ole suuteline õpilasi õpetama, võib haridusminister Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu ettepanekul kuni kolmeks aastaks ära võtta õigused tööstusõpilaste õpetamise alal või keelda tegutsemise meistrina või oskustöölisena isikule, kelle tegevus oma kutsealal ei seisa kutseoskuse kõrgusel (§ 52).

7. Järelevalve.

Järelevalvet seaduse täitmisel teostavad edaspidi ka tööinspektoriid haridusministri poolt kokkuleppel sotsiaalministriga antud juhendite alusel.

Kõik enne seaduse jõustumist õppinud töölise kutse omandanud isikud loetakse oskustööliseks.

Öölokaalis purjutamine ei põhjusta haigusabiraha kärpimist?

Üks väga huvitav kindlustusameti otsus

Protokoll nr. 22-3.

5. jaoskonna tööinspektori ringkonna kindlustusameti 2. juuni 1939. a. koosoleku päevakorra punkt 2. kohta.

Koos olid: Kindlustusameti juhataja — Tartu 2. jaoskonnä kohtunik J. Treumuth; Kindlustusameti liikmed: aruandja 5. jaoskonna tööinspektor Alex. Lill, tööliste esindajad: M. Toom, A. Laane, A. Koolmeister; tööandjate esindaja Joh. Illison; Tartu linnavalitsuse esindaja A. Kangro; Tartu maavalitsuse esindaja V. Männik. Protokollis 5. jaoskonna tööinspeksiooni sekretär M. Männik.

Alfred Punga edasikaebus kindlustusametele Tartu üldhaigekassa volinike peakoosoleku otsuse vastu 23. aprillist 1939. a. temale haigusabiraha mitterakendamise asjus.

Asja käik: 3. mail 1939. a. saabus 5. jaoskonna tööinspektori kantselisse Alfred Punga edasikaebus kindlustusametile Tartu üldhaigekassa volinike peakoosoleku otsusele temale, s. o. Alfred Pungale, haigusabiraha mitterakendamise asjus.

Kaebusest nähtub, et Tartu ühishaigekassa juhatus olevat otsustanud 16. detsembril 1938. a. Alfred Pungale haigusabiraha mitte maksa, alates 12. detsembrist 1938. a., kuna tema, olles lõikuse puhkusel, viibinud 11. dets. 1938. a. õhtul restoran „Sinimandrias“ ja tarvitanud seal joovastavaid jooke. Selle haigekassa juhatuse otsuse peale kaevanud Alfred Punga Tartu üldhaigekassa volinike peakoosolekule. Tartu üldhaigekassa volinike peakoosolek 23. aprillil 1939. a. on aga jätnud tema edasikaebuse tagajärjeta.

Oma edasikaebuses kindlustusametile palub Alfred Punga kindlustusametilt Tartu üldhaigekassa volinike peakoosoleku otsuse 23. aprillist 1939. a. temale haigusabiraha mittemaksmise asjus tühistada ning lasta temale haigusabiraha täies ulatuses välja maksa.

A r u a n d j a: Nagu nähtub Tartu üldhaigekassa haiguslehest, on Alfred Punga dr. P. Gutmanni poolt tööst vabastatud 14. nov. kuni 30. nov. 1938. a. ja 1. det. kuni 28. det. 1938. a. 15. nov. kuni 30. nov. 1938. a. on ta viibinud Mellini kliinikus ning pärast seda on talle antud 4 nädalat puhkust, s. o. kuni 28. detsembrini 1938. a. Sama dr. P. Gutmanni teatise järgi haigekassale 14. jaan. 1939. a. ei tohtinud A. Punga armist pärast puhkuse ajal kehalist tööd teha. Alkoholi joomiseks eriluba ei ole antud. Tartu üldhaigekassa asjaajaja tõenduse järgi viibinud aga Alfred Punga 11./12. detsembril vahelisel ööl 1938. a. öölokaalis „Sinimandria“ joojaks olekus, Alfred Pungale oli antud kliinikust väljumisel puhkust tervise kosutamiseks, Alfred Punga aga, selle asemel, et kosutada lõikuse tagajärjel nõrgenenud organismi, laskus organismi nõrgestavaile eluviisidele, viibides öölokaalis 11./12. detsembril vahelisel ööl 1938. a.

Säärane käitumine oli aga raviva arsti tahte ja korralduste vastane, rikkudes seega Tartu üldhaigekassa määruste § 91 ja liikmeakaarti pk. 6 eeskirju, mis vastu võeti Tartu üldhaigekassa volinike peakoosolekul 18. XII 1938. a.

Arvestades eeltoodut teen ettepaneku Alfred Punga kaebus Tartu üldhaigekassa volinike peakoosoleku otsusele 23. aprillist 1939. a. temale haigusabiraha mittemaksmise asjus jätta tagajärjeta.

Koosolekule ilmus ka Alfred Punga, kes jäi oma kaebuse juure.

Kindlustusamet otsustas: Alfred Punga edasikaebus kindlustusametile Tartu üldhaigekassa volinike peakoosoleku otsuse vastu 23. aprillist 1939. a. temale haigusabiraha mittemaksmise asjus rahuldada põhjusel, et Alfred Punga on arsti poolt lubatud puhkusele ja 1) puhkuse ajal ei olnud raviva arsti poolt ettekirjutust tehtud tema eluviiside kohta; 2) samuti ei olnud kindlaks tehtud, kuivõrd joojaks A. Punga oli „Sinimandrias“ ja et „Sinimandrias“ olek oleks halvalt mõjunud tema tervisele; 3) samuti ei olnud arsti poolt keeldud alkoholi tarvitamine. Palve rahuldamise poolt oli 5 häält. Asja otsustamisest ei võtnud osa haigekassa juhataste liikmed M. Toom ja A. Laane.

Jaan Treumuth, A. Laane, V. Männik, M. Toom, J. Ilisson, A. Koolmeister, A. Kangro, Alex. Lill (allkirjad).

Selle kummalise otsuse kohta on meil järgmist ütelda:

On korduvalt ette tulnud juhtumeid, kus haigekassad on pidanud haigusabiraha välja maksuma ka neile, kes tol ajal, kui nad olid arsti poolt haiguse

puhul tööjõuetuks kirjutatud, tarvitasid alkoholi, olid joojaks olekus ja isegi korda rikkusid. Säärased nähtused aga peaksid kaduma. Et haiguse pärast tööjõuetuks tunnistatud inimesele öösel öölokaalis lõbutsemine ja alkoholi tarvitamine mõjuks ravivalt, seda ei ole keegi tõendanud. Kahtlemata on purjutamine haiguse ajal suurem pahe kui mõne jõukohase töö tegemine. Kui aga keegi tabatakse haiguse ajal töötamast, siis peetakse temalt abiraha äravõtmist õigustatuks, olgugi et selle töö läbi ta ei teeninud nii palju, et see oleks katnud osagi ta harilikust töötasust. Toome näiteks Tallinnast dr. K. loo, kes abirahast ilma jäeti seepärast, et ta tol ajal, kui ta oli teenistusest haiguse pärast vabastatud, võttis erapraksises mõningaid haigeid vastu. Kindlustusnõukogu leidis, et temalt abiraha äravõtmine oli põhjendatud.

Nüüd aga kuuleme, kuidas teine haige tegi ka töövõimetuse ajal „tööd“ — purjutas, ja pealegi veel öösel öölokaalis, kuid temalt abiraha äravõtmist sellest päevast alates, kus ta öölokaalis leiti, ei peeta põhjendatuks. Leitakse, et puhkuse ajaks ei olnud raviva arsti poolt ettekirjutust tehtud tema eluviiside kohta.

Kõigepealt ei ole sõna „puhkus“ õige. Puhkuse ajal ei maksa haigekassa oma liikmeile mingit abiraha. § 309 järgi antakse abiraha vaid töövõimetuse puhul.

Tavaliselt ei märgi ka arstid haiguslehele ettekirjutusi haige eluviiside kohta.

Selge on, et siis, kui inimene haiguse tagajärjel on töövõimetu ja töötamine on talle keeldud, ta ei või ometi oma „puhkust“ teostada sanatooriumi, puhkekodu või päris kodu asemel öölokaalis alkoholeid jooke tarvitades.

Väga omapärane on põhjendus „samuti ei olnud kindlaks tehtud, kuivõrd A. Punga oli joojaks „Sinimandrias“ ja et „Sinimandrias“ olek oleks halvalt mõjunud tema tervisele.“ Kuidas seda saab kindlaks teha? Haigekassal puudub võimalus oma „töövõimetute“ liikmete järelekatsumisele toimetamiseks tol ajal, kui need purjutavad või öölokaalis „puhkavad“. Miks

peab jooanud olek just halvavalt mõjuma tervisele?! Peaks aitama juba tervise rikkumisest.

Edasi: „samuti ei olnud temale arsti poolt keeldud alkoholi tarvitamine“. Kas siit tuleb siis nüüd järeldada, et edaspidi peab raviv arst alati haiguslehele märkima, kas alkoholi tarvitamine on lubatud või keeldud. Kui nii, siis tuleb selleks haiguslehele vastav märkus ka teha. Pole midagi parata.

Need nähtused, kus haigekassa liik-

med haiguse puhul töövõimetuse ajal purjutavad, joomakohti külastavad, — isegi öösel —, mõjuvad väga moraalivehastastelt, väga demoraliseerivalt. Niisugustel puhkudel abiraha maksmine ei ole ka sisuliselt põhjendatud. Vormiliselt on see aga igasuguste algeliste ravieeskirjade rikkumine, kuigi haiguslehele ei märgita ei alkoholi tarvitamise ega öölokaalide külastamise keeldu, ega ka haigele lubatud või keeldud eluviise.

Oma apteek igasse kodusse!

Igas korralikus majapidamises, olgu see väike või suur, peab olema koduapteek. Iga-päevases elus nii kodus kui väljaspool seda juhtub alata väiksemaid või suuremaid vigastusi, põletusi jne., kus otstarbekohane esmaabi on hädavajalik. Ka päris tühisena näivad kriimustused ja haavakesed võivad tekitada ränki haigestumisi, näiteks veremürgitust. Seda saab vältida, kui käepärast on vahendeid korralikuks esmaabiks. Igas kodus olgu vähemalt mõni marliside, pudelike joodtinktuuri ning veidi boorvaseliini. Need pole kallid. Lähemast apteegist saab neid mõnekümne sendi eest. Üksainus haiguselt päästetud päev tasub mitmekordselt neile vahendele tehtud kulutuse.

Mida suurem on ravimite valik koduapteegis, seda rohkem. Kuid ka üsna vähe on parem kui mitte midagi.

Allpool on antud kolm erisuurust koduapteegi-komplekti, milledest iga perekond valigu oma võimete kohaselt:

I — kõige väiksem:

- 10 grammi joodtinktuuri välispidiseks tarvitamiseks klaaskorgiga pudelis. Kriimustustele ja haavakestele.
- 1 tuub boorvaseliini, haavadele või lõhestunud nahale.
- 20 grammi tanniinilahust (5%) alkoholis. Põletishaavadele.
- 10 grammi palderjanitinktuuri. Südamekloppimise puhul ja rahustamiseks 10—20 tilka veega sisse võtta.
- 1 marliside, 4 sm lai.
- 1 marliside, 6 sm lai.
- 1 rull plaastrit Estoplast, 2 sm lai.

Komplekti hind veidi alla kahe krooni.

II — lisaks eelmisele:

- 30 grammi alumiiniumatsetaadi-lahust. Kolmekordse hulga külma veega segatult kompressideks paistetusele ja haavadele.
- 10 grammi Thiellemanni tilku. Kõhuvalu või kõhulahtisuse puhul 8—20 tilka veega 3 korda päevas.
- 5 grammi hambatilku. Hambavalu puhul mõni tilk puuvillaga hambaõnnesse.

30 grammi rivanoolilahust (1:1000). Haavaümbruse puhastamiseks ja kompressideks haavale.

50 grammi benssiini. Haavaümbruse või naha puhastamiseks.

1 marliside, 10 sm lai.

25 grammi puuvillala.

100 grammi ligniini. Kompressi tegemiseks.

1 leht kompressipaberit.

1 termomeeter ihusoojuse mõõtmiseks.

Komplekti hind (I + II) umbes neli ja pool krooni.

III — lisaks esimesele ja teisele veel:

20 grammi põletatud magneesiaat. Mürgituste puhul hapetega või arseeniga (kaltsiumarsenaat) 2—3 teelusika täit veega segatult sisse võtta.

30 grammi ammoniaagilahust kummikorgiga pudelis. Minestuse puhul nuusutada anda.

10 grammi eeterlikke palderjani tilku. Südamenõrkuse ja minestuse puhul 10—20 tilka veega sisse anda.

50 grammi tümoolpiiritust (1:500). Riistade ja käte, ka väiksemate haavakeste, desinfitseerimiseks. Veega pooleks segatult kompressideks.

10 grammi trüpaflaviinilahust (1:100). Kurgu määrimiseks. Kuristamiseks 10—15 tilka klaasile keedetud ja jahutatud veele.

6 tabletti barbipüriini 0,4. Ägeda hambavalu või peavalu puhul üks tablett sisse võtta. Lastele veerand kuni pool tabletti.

20 grammi lagritsa liitpulbrit. Kõhukinnisuse puhul üks kuni kaks teelusika täit poole klaasi veega segatult sisse võtta.

10 grammi meditsiinilist sütt. Mürgituste puhul, samuti ägeda kõhuvalu ja puhutiste puhul üks nootsa täis 4—5 korda päevas sisse võtta.

1 meeter steriilset marlit. Suuremate haavade sidumiseks ja kompressideks.

Täieliku komplekti (I + II + III) hind veidi alla kaheksa krooni.

Kõiki neid aineid saab lähemast apteegist osta ka üksikult.

Abiandmisel ei tohi unustada seda, et raskema il juhtudel tuleb peale esmaabi andmist viivitamata pöörata arsti poole.

Kindlustusameti otsuseid

8. ringkonna kindlustusameti koosolekult 13. mail s. a.

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi ja Viljandi maavalitsuse voliniku vann. adv. Johannes Ott'i palve Olustvere piiritusetehase nr. 32 tööstusliku töö seaduse alt väljaarvamise asjas.

Aruandja kannab ette, et Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi ja Viljandi maavalitsuse volinik vandeadvokaat J. Ott esitas 6. veebr. s. a. 8. jsk. tööinspektorile palve, milles ta taotleb Eesti Aleksandri põllutöökeskkooli Olustvere mõisa piiritusetehase nr. 32 väljaarvamist tööstusliku töö seaduse III peatüki alt, põhjendades seda piirituse monopoli seaduse § 40 (RT 1937, 83).

Olustvere mõisa piiritusetehas on arvatud Viljandi ühishaigekassa alla 1. jaanuarist 1939. a. Kindlustusameti otsusega 23. det. 1937. a. Eesti Töölise Kindlustusühingu alla on arvatud 4. veebruarist 1924. a., hiljem ümber arvatud tööõnnetuste kindlustusühingu „Ühisoma“ alla.

Piiritusemonopoli seaduse § 39 liigitab piiritusetehased küll põllumajanduslikeks ja tööstuslikeks ja §§ 40 ja 41 määratlevad nende liikide iseloomu, kuid see seadus ei muuda siiski piiritusevabrikute kohta kehtivaid töökaitse ja sotsiaalkindlustuse korraldusi ning määrusi.

Kogutud andmete järgi kasutab Olustvere piiritusetehas nr. 32 toormaterjalina mitte ainult oma talu saadusi — kartuleid ja otri —, vaid ta ostab neid ka väljastpoolt.

Tööstuses töötab hooajal 5 töolist.

Kindlustusamet, ära kuulanud Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi ja Viljandi maavalitsuse voliniku vann. adv. Johannes Ott'i palve ja aruandja seletuse,

otsustas:

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi ja Viljandi maavalitsuse voliniku vann. adv. J. Otti palve jätta tagajärjeta.

Haigeid raviva arstliku personaali korralduste täitmise korda võttis Loksa tehaste haigekassa volinike peakoosolek 18. det. 1938. a. paragraafid: „§ 2. Haiged, kellele neid raviva arsti korraldused ei osutu tervist parandavaks, peavad teatama sellest haigekassa juhatusesele hiljemalt 48 tunni jooksul. Haigekassa juhatus on kohustatud siis korraldama haigetele vastava ravi, ta tervislist seisukorda silmas pidades.“ — „§ 4. Arsti poolt väljakirjutatud rohte võib ühe ja sama retseptiga korrata ainult 2 korda. Retsepti kordamiseks tuleb pöörduda haigekassa kantselei päevadel haigekassa asjaajaja poole, teistel päevadel aga haigekassa esimehe poole, kes haigekassa pitsati retseptile vajutab. Teisiti apteegist toodud rohtude eest haigekassa arveid ei tasu.“

2. ringkonna kindlustusamet omal koosolekul 25. mail 1939. a. tühistas ülalloodud paragraafid, leides, et need oma sisult on vastolus tööst. töö seaduse § 319 eeskirjadega. TTS § 319 eeskirjad annavad haigekassa volinike peakoosolekule õiguse panna maksma korra haigeid raviva arstliku personaali korralduste täitmise kohta. Määruste § 2 ja § 4 väljendatud nõudeil ei ole midagi ühist arsti poolt tehtavate korraldustega, vaid need reguleerivad kassaliikme vahetada haigekassa juhatusese ja asjaajajaga. Haigekassa juhatusese korraldustega,

peale haigusest teatamise korra, vastolusesse sattumine ei ole aga karistatav TTS § 319 järgi. Samade määruste § 7 eeskirjade järgi jäetakse määruste rikkujad poolest abirahast ilma. — Niisugused on kindlustusameti motiivid.

§ 2 iseärasuseks on see, et haige peab hiljemalt 48 tunni jooksul otsustama, kas teda raviva arsti korraldused on tervist parandavad või mitte, ja kui ta leiab, et ei ole, siis teatab juhatusesele, kes siis korraldab haigele „vastava ravi, ta tervislist seisukorda silmas pidades“. Siin tehakse tervisliku seisukorra ja vastava ravi hindajaiks selleks mittekompetentsed isikud — haige ise ja haigekassa juhatus.

Kui ei ole mõne arsti vastu tervist usaldust, ei saa siiski mitteametile lubada arsti ülesannete täitmist, küll aga võib selleks samme astuda, et haigekassa liikmed saaksid pöörduda sellase arsti poole, keda usaldatakse.

Ka ei ole õige § 4, mille järgi üht ja sama retsepti saab korrata juhatus. Kas retsepti korrata või mitte, s. o. kuipalju mingisugust arstirohtu haige peab tarvitama, selle üle otsustamine peab jääma ainult raviva arsti ülesandeks.

Ei ole lubatav, kui raviva arsti korraldusi hakatakse muutma ja täiendama mitteametile poolt.

Haigekassade tegevusest

Valeteated Tartu üldhaigekassale.

11. mail 1939. a. oli Tartu 2. jsk. kohtuniku juures arutusel Tartus asuva päevapilditöökoja omaniku Vulfas Šuras'e süüdistusasi tööliste tööle võtmise aja ja neile maksetud palgastumade kohta Tartu üldhaigekassale valeteadete andmises. V. Šuras tunnistas end süüdi. Arvestades süü ülestunnistamist ja kohtualuse karistamatust, karistas jaoskonnakohtunik V. Šurast kahekuiise vangimajaga tingimisi kaheaastase katseajaga, ühtlasi pannes tema peale kohtumaksu viis krooni ja kohtukulud.

Paide Ühishaigekassa tegevusest.

Mõningaid võrdarve naabermaakondade ühishaigekassadega.

„Järva Teataja“ kirjutab:

Võrreldes Paide ühishaigekassa möödunud aasta tegevust ja rahalist aruannet 1937. aasta tegevusega selgub, et see on jäänud üldraamides peagu samaks. Käitisi kuulus aasta lõpuks haigekassa alla 228, liikmetearvuga 1078, pealeselle lisandus veel kassaliikmete perekonnaliikmeid 965, millised arvud eelmise aastaga võrrelduna näitavad väikest tagasiminekut.

Kassaliikmete keskmiseks arvuks iga töötava käitise kohta oli mullu 5,7. Aasta jooksul laekus kassaliikmeilt kindlustusmaksu 51.410,67 krooni, mis keskmiselt iga liikme kohta teeb 44,33 krooni, mille juures kassaliikmete keskmiseks aastateenistuseks oli 740,57 krooni.

Haigekassa varanduslik seis on kasvanud kr. 2.753,78, millises summas figureerib erakorralise tuluna Järva maavalitsuselt saadud eelmiste aastate kindlustusmaksu võlg kr. 2.000 suuruses.

Kulude osas on nõudnud suuremaid väljaminekuid — kr. 12.840,73 — haigusabirahad meesliikmeile ja naisliikmeile — kr. 2.527,99. Perekonnaliikmeile on abi antud kogusummas kr. 9.830,06 eest.

Kassaliikmete ravikuludeks on aasta kestes läinud kr. 24.587,61, millisest summast arstiabile on läinud 5.914,89 krooni ja ravimeile 6.574,96 kr. Röntgeni, massaaži, mudavannide ja ravivahendite eest tasusid kassa- ja perekonnaliikmed ise 25%. Kuna ravikulud haigla- ja sanatooriumiravi alal olid kõrged, siis sanatooriumis viibijaile abiraha ei maksetud. Ravi võimaldati vabal valikul. Haigekassaga oli aasta lõpuks lepingulises vahekorras 21 arsti, 5 hambaarsti, 4 ämmaemandat, 4 masseerijat, pealeselle veel 2 haiglat ja 13 apteeki. Väljaspool lepinguarste võimaldati arstiabi 135 isikule.

Võrreldes Paide ühishaigekassa kulusid ravi alal Viljandi ja Rakvere kui ligemate naabrite samalaadsete kuludega hakkab silma, et Paides on need liigselt kõrged.

Iga 100 kassaliikme kohta tuleb tööst vabastamisi 42,40%, Viljandis — 26,60% ja Rakveres — 33,78%; haigeravi juhtumeid — 21,80%, Viljandis — 13,80% ja Rakveres — 15,73%. Samuti tunduvad liigselt suurena haigusepäevade kestvus ja viisitude arv. Eeltoodud andmed sunnivad tulevikus haigekassat ja arstide seltsi leidma abinõusid kulude vähendamiseks.

Tartu üldhaigekassa volinike korraline peakoosolek

peeti 23. aprillil kell 10 hommikul. Koosolekust võttis osa 106 olemasolevast volinikust 88 voliniku.

1. Peakoosoleku avas juhatuse esimees A. Assor. Peakoosoleku juhatajaks valiti M. Toom ja O. Koplus. Protokollisid asjaajaja K. Lukk ja ametnik A. Vuhka.

2. Kanti ette ülevaade 10.—20. jaanuarini haigekassas toimunud välisrevisjoni kohta, kes haigekassa asjaajamise kohta oli annud kiitva hinnangu.

3. Kinnitati 1938. aasta aruanne. Aruandest selgus, et haigekassa on töötanud 9.456,92 krooni suuruse puudujäägiga.

4. Haiguseraha normide muutmise küsimuses otsustati pühapäevade ja pühade eest haiguseraha maksmine lõpetada 1. maist alates, mis on vajaline puudujääkide vältimiseks tulevikus.

Haigekassa majandusliku seisukorra tervendamise otstarbel tehti peakoosolekul ettepanek lõpetada sünnitusraha maksmine 15 krooni suuruses sünnituse pealt, missugune abistamine seati sisse 1. jaanuarist 1939. a. Peakoosolek lükkas ettepaneku tagasi.

Juhatuse ettepanekul otsustas peakoosolek Uderna suvekoolonia jätta 1939. a. suvel suletuks, kuna seal on tarvis läbi viia suuremaid remonte.

5. Arstiabi ümberkorraldamise küsimuses tunnistas peakoosolek vajaliseks ambulatooriumide avamise ja tegi juhatusele avaliseks ambulatooriumide avamiseks teha vajalised eelarved ja eeltood ning need esitada lähimale volinike peakoosolekule kinnitamiseks.

6. Juhatuse liikmeteks valiti O. Koplus, M. Toom, A. Laane, A. Assor, E. Kaiv, A. Erdmann (vanad) ja E. Havaste (uus).

7. Peakoosolek vaatas läbi juhatuse otsuste vastu antud kümme kaebust. 7 kaebust jäeti tagajärjeta, rahuldati üks kaebus osaliselt, üks täieliselt, kuna ühe kaebuse otsustamise lükkas peakoosolek edasi.

8. Revisjonikomisjon valiti tagasi endises koosseisus, kuhu kuuluvad G. Lind, S. Lepson ja E. Roorand.

9. Läbirääkimiste all võeti vastu otsus uue haiguskindlustusseaduse eeld nõu kohta, milles tunnistatakse vajaliseks haiguskindlustuse laiendamine ja nõutakse kassaliikmete omalitsuse säilitamist haigekassades.

Peakoosolek oli sõnavõturohke, kuna päevakorras olid abiraha vähendamise ja arstiabi ümberkorraldamise küsimused, mis puudutavad kõiki kassaliikmeid. Läbirääkimistel käsitleti küsimusi asjalikult ja tasakaalukalt, ilma ühegi teravuseta.

Peakoosolek lõppes kell 16,30.

K. L.

Kohila Paberivabriku haigekassal oli 1938. a. keskmine liikmete arv 514. Tänavu on osa töölisi vallandatud. Haigekassa ei ravi kassaliikmeid. Liikmemaks 1%. Haigekassa varanduslik seis oli aruandeaasta algul kr. 269,21, lõpul kr. 705,111. Haigekassa elab peost suhu, ilma seaduses ettenähtud tagavaraakapitalita. Seni on puudujäägid tasutud vabriku poolt, kes korraldab ka arstiabi.

A.-s. Loks Tehaste haigekassal oli 1938. a. lõpul tagavaraakapitali kr. 1085,58 ja märtsikuus 1939. a. kr. 892,61. Haigekassa ravib kassaliikmeid, kelle keskmine arv oli 183. Perekonnaliikmeid oli aasta lõpul 60. Liikmemaks 3%. Haigekassa varanduslik seis oli 1938. a. algul kr. 1836,92 ja lõpul kr. 1442.—, seega langus kr. 397,89.

Viljandi ühishaigekassa maja ehitatakse ümber. Eeskätt suurendatakse valgustuspinna. Aknad tehakse avaramaks ja moodsallikehiseks, mis võimaldab enam valguse pääsu tubadesse. Ka tuleb ehitamisele uusi uusi eeskotjast tubadesse, et pääseda otseselt ambulatooriumi, apteeki jne. Haigekassa kantselei paigutatakse õues asetsevasse väikesse hoonesse, mis selleks korda seatakse. Suurem hoonetoon jääb raviasutustele.

Liikuv hambaravikabinet haigekassale. Rakvere ühishaigekassa asutas mõeldud aastal hambaravikabineti, mis leiab laialdast kasutamist. Haigekassa liikmeist asub osa väljaspool Rakveret. Kuna Virumaal hambaraste on vähe, töölistel aga on raske ja kulukas linna sõita hambaid ravima, siis haigekassa saadab hambaarsti ühes tarviliste ravivahendite ja abinõudega teatavate ajavahemike järele ühte või teise tööstuskeskusse, kus siis koha peal kassaliikmeile hambaravi võimaldatakse. Esialgu teostatakse väljasõidud tüüriautoil, kuna edaspidi muretsetakse vastav auto-kabinet.

Säärane hambaravi korraldus on väga praktiline. On vaid soovida, et ka teised haigekassad, kel on liikmeid maal, leiaksid teid, kuidas tarviline ravi teha neile kättesaadavaks.

Rändavad ravikabinetid võivad rahva tervishoiu tõstmises anda suuri tulemusi.

Narva üldhaigekassa on ostanud Hermani tn. 15/17 asetseva kahekordse kivimaja, kuhu paigutatakse haigekassa asutused, nagu kantselei, ambulantsid, ravikabinetid jne. Ostumüügi leping jõustus 15. mail. Hoone maksis 80.000 krooni. Majas tehakse sisemine remont. Praegu asub haigekassa tüürimajas. Narva üldhaigekassal on ka vabamüügiapteek, mis viiakse oma majja. — Maja ostmiseks saadi Pikalaenu pangalt 20 aasta peale laenu 37.500 kr., muu osa makseti välja haigekassa omadest tagavaradest.

Paide ühishaigekassa peakoosolekul valiti juhatusse: H. Luik — Paidest, R. Neutal — Mäo-Mäekülalt, P. Arme — Paidest, A. Põldmaa ja K. Tõnisoo — Türitl; revisjonikomisjoni J. Piiber, O. Seppel ja A. Hollstein — endised.

Rakvere haigla sihtasutuse liikmeks 100.000-kroonise alusvaraga astus Rakvere ühishaigekassa. Sihtasutuse ülesandeks on luua Rakverre aja- ja tarvetekohane haigla.

Kuressaare ühise haigekassa alla kuulus läinud aruandeaasta lõpul 140 tööstuslikku käitist. Kassaliikmete keskmine arv oli 736. Perekonnaliikmete kohta registrit ei peetud. Haigekassa ravib kassaliikmeid. Haigekassa varanduslik seis oli läinud aasta algul kr. 102113,75 ja lõpul kr. 150847,2, on seega kasvanud kr. 4870,98 ehk 47,7%. Liikmemaks 2%. Kuressaare ühise haigekassa tegevuspiirkonnaks on Saaremaa ühes linnaga.

Hiiu-Kärkla kalevivabriku haigekassas on kindlustatud samanimelise vabriku töölised ja teenijad. Keskmine liikmete arv 354. Haigekassa ei ravi kassaliikmeid. Liikmemaks 2%. Haigekassal on vabamüügiapteek ja mineraalvete tehas. Haigekassa varanduslik seis oli 1938. a. algul kr. 39327,87 ja lõpul kr. 43871,03, seega tõus kr. 4543,76 ehk 11,6%. Apteek ja mineraalvete tööstus andis puhastulu kr. 1183,49. Hiiu-Kärkla kalevivabriku tööliste palgad on madalaimad Eestis.

Sotsiaalkindlustus

Kaevanduste ringkonna kindlustuskassa. Kohila-Järve haigekassa volinike peakoosolek asus seisukohale, et uue haiguskindlustuse seaduse vastuvõtmisel peab alale jääma kindlustuskassa liikmeskonna omavalitsus ja tema senised alused ning õigused, kuna ettevõtete ja muude esindajate osavõtt kindlustuskassa juhtimises ei ole otstarbekohane. Ühtlasi nõuti otsuses, et uue seaduse alusel moodustataks ka kaevanduste ringkonna kindlustuskassa, mis kujuneks kindlasti elujõuliseks ja mille liikmeskond oleks kõige paremini rahuldatud.

Tekstiiltöölise abistamiskassa sisekord võeti kutseühingu Narva osakonna koosolekul

vastu. Abi maksetakse töölt vallandamise puhul, kui vallandamine sündis töölisest mitteleonevail põhjusil. Toetuskassa summad kogutakse tööliste endi maksudest. Toetust antakse 8—10 kr. kuus, vastavalt liikmemaksu suurusele. Kassast saavad toetust need tööliised, kes on vähimalt ühe aasta liikmeks olnud ja on korralikult tasunud oma liikmemaksud. Kassa algab tegevust 1. jaan. 1940. a.

Eesti tööliste kindlustusühing alustab Tallinnas Narva maantee 80,5 meetri pikkuse viiekordse maja ehitamist. Maja kubatuur on 30.000 kantmeetrit. Ehitustööde eelarve on 800.000 kr. Krundil asetsevad senised hooned tulevad lammutamisele, siin hulgas kaks tänaväärset elumaja, Läti klubi ja kino „Forum'i“ hoone. Hoonesse tulevad: alumisele korrale äriruumid, teisele korrale kontorite ruumid, kolmandale ja neljandale korrale 2—5-toalised tüürikorterid. Teisele korrale tulevad ka Eesti Tööliste Kindlustusühingu büürooruumid.

Uue maja ehitamiseks on kindlustusühingul kindlustusnõukogu luba.

TTS § 458 järgi ei või kindlustusühingu päralt olevate kinnisvarade koguväärtus olla suurem kui üks viiendik ühingu kapitalidest. Sama §-i järgi võib kindlustusühing tarvitada osa oma kapitalidest, selle hulgas ka pensionikapitali: 1) vabariigi linnades kivimajade kui ka nende juures olevate puust kõrvalhoonete peale, kasutades neid ühingu enda tarviduseks või tüürileandmiseks elukorterite alla ja osalt ka äriruumideks, ja 2) haigemajade ja varjupaikade ehitamiseks õnnetusjuhtumite läbi vigasaanuile. Ka võib kindlustusühing osanikele välja anda kindla vastutuse peale laene eluhoonete, koolide, haigemajade ja muude, tööliste tarviduseks määratud, asutuste ehitamiseks.

Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamise asjus on töölisorganisatsioonid, kes küsimust on arutanud, asunud seisukohale, et nende kehtimapanekut ei tule edasi lükata.

Teatavasti lähevad hiiglasummad relvastusele, kuid see ei võiks pidurdada töölistele selle tähtsa ja tarvilise kindlustuse võimaldamist.

Haiguskindlustuse kohta võttis Paide ühishaigekassa peakoosolek üksmeelselt vastu otsuse, mille järgi uus haiguskindlustusseadus peaks vastama järgmisile põhimõtetele: 1) haiguskindlustus tuleb laiendada kõigi töövõtjate peale, 2) uute kindlustuskassade ellukutsumisel peab rõhku panema sellele, et tüte keskuse ei tuleks eri kassasid, mis killustaks asjatult kogu kindlustussala. Edasi: kindlustuskassa juhtimine peab jääma kindlustatute endi kätte, kassadel peab olema õigus oma raviasutuste, haiglate ja apteekide avamiseks. Uus haiguskindlustusseadus tunnistati kiireks.

Haiguskindlustuse seadust ja vanaduse ning töövõimetuse vastu kindlustamise seadust nimetatatakse äsja ajallehtedes avaldatud Sotsiaalministeeriumi töökavas. Nagu ilmunud seletusest ja peetud kõnedest võib järeldada,

kavatsetakse need eelnõud eeloleval istungjärgul esitada riigikogule, kes kokku astub alles 10. oktoobril. Kas see aga nii toimub, tuleb veel ära oodata. Ministeeriumi töökavas on need seadused juba ligi 20 aastat. Eelnõusid on koostatud õige mitmesuguseid, mõned neist on isegi riigikogus arutatud, kuid siis on jälle kõik mõneks ajaks vaibunud.

Tööõnnetuste vastu kindlustamine Lätis on nüüd ümber korraldatud, üldine kindlustusühing on likvideeritud, on asutatud õnnetuskindlustuse valitsus ja selle juhatajaks on määratud K. Emerson.

Töötaolu vastu kindlustamiskassad oli Daanis 1. aprillil 1938. a. 69, kellel liikmeid oli 451.771. Kassadel oli varandust 88.262.872 kr. Keskmine abiraha on päevas 3,48 kr. Iga liikme kohta tuleb tulu 197 krooni aastas, keskmine liikmemaks on 94 kr., keskmiselt tuleb iga liikme kohta abiraha 191 krooni.

Sotsiaalkindlustuse sammeid invaliididele, vanadele ja järelejäänule suurendati Luksemburgis.

Meremeeste invaliidisuse ja vanaduse vastu kindlustamine on teostamisel Argentiinas. Boliivias on vastav seadus teostamisel raudteelasile, samuti Brasiilias.

Tööõnnetuste vastu kindlustamine on teostamisel Tšiilis.

Töökaitse

Tööstuse, töökaitse, tervishoiu ja teistest sotsiaalseadustest leidub valitsuse töökavas järgmiseks aastaks: emade- ja lastekaitse seadus, tööliste palgalise puhkeaja seaduse muutmise seadus, meremeeste kodu seaduse muutmise seadus, vabamüügiapteekide seadus, riikliku konjunktuurifondi seadus, alkoholimüügi seaduse muutmise seadus, tööstusseaduse muutmise ja täiendamise seadus, töökoostuse seadus.

Emade- ja lastekaitse seadusega kavatsetakse asendada osa kehtivast hoolekande seadusest.

Palgalise puhkeaja seaduse muutmist on soovitud tööliste selles mõttes, et palgalist puhkeaja pikendataks. Missuguseid muudatusi valitsus kavatseb, ei ole teada.

Riiklike konjunktuurifonde lejame teistes riikides, kus kavakindlalt valmistatakse ka majandusliku kriisi vastu, piüüdes aegsasti käsitamisele võetud vahenditega selle teravust vähendada.

Vabamüügiapteekide seadusega otsustatakse ka haigekassade apteegi avamise ja pidamise õigus.

Alkoholimüügi seaduse muutmise seaduses soovib avalik arvamine näha alkoholimüügi kitsendamist ja piiramist, eriti ka karske noorsoo huvides.

Töökoostuse küsimus on juba kindlalt olnud kõne all, misjuures avalik arvamine, peale erandite, on sellele suhtunud eitavalt.

Missuguseid muudatusi need ja teised seadused kehtivasse olukorda toovad, on raske

ennustada, ka puuduvad kavatsuste kohta lähemad andmed.

14.654 tööõnnetust oli läinud aruandeaastal neis käitistes, mis on kindlustatud Eesti Tööliste Kindlustusühingus. Meremeestega oli õnnetusi 354, töomasinatel ning veevärkidel 941. Surmajuhutumeid tööõnnetuste läbi või nende tagajärjel oli 31, nendest 4 meremeestega.

„Kiviõlis“ oli 1938. a. tööõnnetusi 1123.

Mitmed suurettvõtted on ametisse pannud julgeolekumetnikud, kel on ülesandeks õnnetusjuhtumite põhjuste selgitamine ja nende põhjuste kõrvaldamiseks abinõude otsimine.

Kollektiivlepingute sõlmimine toimub Eestis visalt. Vastavat seadust kasutatakse vähe. Kollektiivlepingute sõlmimist pidurdab ka praegu kehtiv tööõnnetuste lahendamise kord ning kutsetühingulise liikumise ebanormaalne seisukord. Siiski on mõned kutseühingud suutnud ettevõtjatega luua kollektiivlepingu vahekorra, nii näiteks Tartu Rätsepatöölise Ametiühingus, kel korda läks sõlmida kollektiivleping ka nende ettevõtjatega, kes seni sellega veel ei olnud ühinenud.

Tööliste isikliku julgeoleku kohta käiva määruse tähele panemata jätmise pärast mõisteti Tallinna ringkonna kohtus 1 aastaks vangimajja tingimisi Balti Puuvillavabriku vastutav juhataja insener Konstantin Lindquist. 31. mail 1938. a. kukkus tööline Salme Abner keeva veega täidetud lõngapesemise tünni, sai raskeid põletishaavu ja suri selle tagajärjel 10. juunil. Abner asetanud niiditokke pleegitamisaruumis tünni, mis olnud täidetud seepi ja pesusoodat sisaldava kumma vedelikuga. Kepiga tünnis olevaid niite surudes libisenud kepiots, Abner kaotanud tasakaalu ja kukkunud tünni, mis oli pealt lühiline. Ka olid tünni ülemine äär ja tünni juure viiva trepi platvorm libedad. Tünnil, trepil ja platvormil ei olnud mingisuguseid kaitseid.

Tartumaal suleti kaks jahuveskit.

5. jsk. tööinspektor sulges kaitsetehniliste puuduste pärast kuni nende kõrvaldamiseni kaks Tartumaal asetsevat jahuveskit, nimelt Äksi jahuveski, omanik J. Pihlak, ja Avinurme jahuveski, omanik J. Ansip. Mõlemal suletud veskil olid kaitsmata transmissioonvõllistik, rihmastik ja veskimasinat veovärgid.

Tartumaal suleti jahuveski.

5. jsk. tööinspektor sulges kuni puuduste kõrvaldamiseni Tartumaal Laeva valllas asetseva Verner Birk ja Klo jahuveski, kus olid kaitsmata transmissioonvõllistik, rihmastik, hädaohutlikud ketid ja köied, mis iga silmapilk võivad telkitada veskis töötajale raskemaid ja isegi surmaga lõppevaid õnnetusi. Veski omanik ei olnud ka täitnud varemalt tööinspektori poolt tehtud korraldusi hädaohutlike kohtade kaitsmiseks vastavalt tööõnnetuste vältimise eeskirjadele.

Töökaitse

Rahvusvaheline tööorganisatsioon möödunud aastal.

Rahvusvahelise tööorganisatsiooni tegevus on möödunud aastal arenenud edukalt, kuigi rahvusvahelistes suhetes oli palju poliitilist pingevust. Möödunud aastane töökongress oli üks ulatuslikemaid ja tähtsaimaid. Ratifitseeritud konventsioonide arv oli suurem kui eelmisel aastal. Samuti palusid Euroopa ja väljaspool Euroopat asuvate riikide valitsused tööbürool tehnilist nõu sotsiaalseadustandluses. Samuti on arendatud tõhusat uurimistööd ja kirjastatud perioodilisi ja eriväljandeid.

1938. a. sündis ka tööorganisatsiooni direktorite vahetus. Harold Butleri asemel, kes oli olnud direktoriks 1932. a. saadik Albert Thomas' surma järele, sai direktoriks ameeriklane John G. Winaut ja tema abiks iirlane Edward Phelau, kes oli Thomas' lähimaid kaastöölisi tööorganisatsiooni asutamisel saadik.

Mr. Winaut oli oma kodumaal sotsiaalpoliitilises elus juhtival kohal — New Hampshire osariigi kuberner ja hiljem Social Security Boardi president. P.-A. Ühendriigid on viimasel ajal võtnud aktiivselt osa tööbüroo tegevusest ja on ratifitseerinud 5 konventsiooni, nende hulgas ka meremeeste tööaja konventsiooni. Ratifitseerimisteks aitas nähtavasti kaasa ka Ühendriikide töoministri miss Perkinsi viibimine möödunud aastal töökongressil.

Huvi tööorganisatsiooni ja sotsiaalpoliitiliste küsimuste vastu on üldse tugevasti kasvanud kogu Ameerikas. Industrialiseerimisega ühenduses tungivad kõikjal esile põnevad sotsiaalpoliitilised päevaküsimused. Selle tõenduseks on teise Ameerika riikide kongressi kokkukutsumine Havannas Kuuba valitsuse toetusel. Esimene selletaoline kongress peeti 1936. a. Santiagos, Tšiilis. Inglise valitsuse kutsel peeti büroo juhatase sügiskoosolek Londonis, millele pühendati suurt tähelepanu kogu ajakirjanduses ja ka kuninga troonikõnes parlamendi avamisel. Norra valitsus on esitanud kutse järgmise sügiskoosoleku pidamiseks Oslos. Praegu on Lõuna-Aafrikas tööbüroo delegatsioon, mis koosneb tööandjate, tööliste ja valitsuse esindajast.

Sotsiaalpoliitilistest elust annab tunnistust see, et 1938. a. ratifitseeriti 70 konventsiooni, 1937. a. 35 ja 1936. a. 53 konventsiooni.

Käesoleval aastal peetaval töökongressil tuleb arutamisele ja otsustamisele rida küsimusi, mis eelmisel kongressil olid esmakordselt päevakorras. Tööaja lühendamise küsimusele on pöördud küllaldaselt tähelepanu, kuigi olukord võidurelvastuse tõttu pole tööaja lühendamiseks soodus. 20. märtsil s. a. peeti n.-n. tehniline ettevalmistav kongress tööaja lühendamiseks raudteedel.

Tööpuudus on alati olnud tööorganisatsiooni üheks tähtsaimaks uurimisküsimuseks. Selle probleemi selgitamiseks on asutatud avalike tööde rahvusvaheline komisjon. Samuti oli suure tähtsusega rahvusvahelise põllumajandusliku komitee kokkutulek põllumajanduse sotsiaalpoliitiliste probleemide arutamiseks. Sellest koosolekust võtsid osa peale Euroopa riikide esindajate veel tähtsamate väljaspool Euroopat asuvate põllumajanduslike maade esindajad, nagu Austraalia, Brasiilia, Kanada, P.-A. Ühendriigid, India, Jaapan, Hiina ja Mehhiko.

Arutusel oli maatöölise tööaeg, palgaolud ja töötingimused, kusjuures peeti vajaliseks maatöölise olukorra parandamine niipalju kui majanduslikud võimalused seda lubavad. Eriline ekspertide kongress arutas migratsiooni küsimusi kolonistide gruppide viisi rändamise kohta, kusjuures leiti uusi võimalusi küsimuse lahendamiseks. Erikongressid arutasid veel silikoosi vältimise, kaevandustööstuse tööaja lühendamise ja julgeoleku eeskirja kaevandustöödel.

Eriküsimuste hulgas tuleks mainida eraametnike tööolude korraldamist, kunstnike õiguste kindlustamist raadio saatekavades, ratsionaliseerimise sotsiaalseid mõjutusi, sotsiaalkindlustusametuste fondide investeerimispoliitikat jne.

Peale perioodiliste ja kõigile tuntud väljaannete tuleb mainida eriuurimuse avaldamist tekstiltööstuse kohta ülemaailmalises ulatuses, tööliste elustandardi, naistöölise õigusliku seisundi, töökohutute ja tööõnnetuste statistika, haiguskindlustuse majandusliku, arstimate ja ravi organisatsiooni kohta, India ja Kaug-Ida tööprobleemi, Peruu pärismaalaste olukorra jne. kohta.

J. M.

25. rahvusvaheline töökongress algas Genfis 8. juunil. Päevakord on sama mis läinud aastal. Tähtsamateks päevakorra punktideks on: tööaja lühendamine tööstuses, kaubanduses ja büroodes, jõuvankrite (autode jne.) juhtide ja nende abijõudude töö- ja puhkeaja korraldamine, siis on veel päevakorras kutseoskuse küsimus, tööaja lühendamine söekaevandustes, pärismaalaste töölepingu ning rändtöölise töötingimuste küsimus.

Kongress algas tööbüroo direktori aruandega, milles käsitleti sotsiaalpoliitilist olukorda ülemaailmiselt, sellele järgnesid sõnavõtted aruande kohta.

Tööaja küsimuses taotellakse 40-tunnist töönädalat, mis reas riikides on juba kehtimas.

Jõuvankrite (auto jne.) juhtide tööaja kongressi ootavad ka Eesti autojuhid, kes on koondatud oma kutseühingu ümber selles lootuses, et oma-ama seadusega reguleeritakse ka Eesti jõuvankrite juhtide tööaeg.

Kutsehariduse küsimus otsustati Eestis alles hiljuti uue seadusega, mille elluviimisele nüüd asutakse.

Teised küsimused puudutavad Eesti töölisti vähe.

Põllutöölise seadus on avaldatud 2. juunil „Riigi Teatajas“ nr. 47 — 1937. a. Peale üld-eeskirjade sisaldab seadus eeskirju töölepingu, laste, alaealiste ja naiste töö, tööaja ja seaduse täitmise järelevalve kohta. Seaduse järgi loetakse põllutööliseks kõik palgalised, kes tegutsevad majanduslikel töödel, välja arvatud need talundite juhatajad, kes lepingu järgi ei ole kohustatud tegema füüsilist tööd. Talundite juhatajale, kes lepingu järgi on kohustatud tegema füüsilist tööd, ei kohaldata tööaja kohta käivaid eeskirju. Põllumajanduslikuks tööks loetakse kõik talundis ja väljaspool talundit ettetulevad tööd, mis tehakse talundi majandamise huvides, nagu maa- ja loomapidamisega ühenduses olevad tööd, kodumajanduslikud tööd, ehitus- ja muud tööstusliku iseloomuga tööd, kui neid tehakse talundi enda tarvis ilma vahendajata, samuti kõik veotööd. Talundeiks

loetakse kõik üle 1 ha suuruse maa-alaga iseseis-
voet majapidamised taime- ja loomasaaduste toot-
miseks.

Põllumajanduslikuks tööks ei loeta töid talun-
deist lahus olevates ärilise sihiga aiandustes.

Tööleping sõlmitakse kirjalikult ja kui tööline
on palgatud lühemaks ajaks kui 4 nädalat, siis ka
suusõnaliselt. Kirjalikuks lepinguks on palgaraamat.

Uuduseks on seaduses, et põllutööline, kes le-
pingu on murdnud seadusevastasel, on kohustatud
tasuma tööandjale kahjutasu oma selle palga suu-
ruses, mis ta oleks saanud lepingu murdmise ajast
kuni lepinguaja lõpuni, kuid mitte rohkem kui 2
kuu palga suuruses, kui leping oli sõlmitud aast-
taks või pikemaks ajaks, ja mitte rohkem kui 1
kuu palga suuruses, kui leping oli sõlmitud vähem
kui aastaks.

Seni oli keeldud lapsi alla 12 aasta palgata
karjuseiks, uue seadusega on see vanusemäär vä-
hendatud 10 aastani, kuna lapsi 12 aastast peale
võib palgata juba põllutöölisteks.

Tööpäeva pikkus ei ole seaduses kindlaks mäa-
ratud. On määratud ainult kõige lühem öövahe-
aeg — 7 tundi, lastele ka 4-tunniline puhkeaeg
päevas. Nii võib tööaeg kesta 17 tundi päevas,
välja arvatud erandjuhtumid, kus see võib olla
veel pikem, lastel kuni 14 aasta vanuseni 13 tundi.

Pühapäevadel ja teistel seadustega kindlaks-
määratud pühadel on põllutöölised tööst vabad,
välja arvatud seaduses ettenähtud erandjuhud, mis
on õige rohked.

Seaduse täitmise järelevalve kuulub maavalit-
sustele ja tööinspektsiooni ametkonnale.

Seaduse elluviimiseks annab määrusi, juhendeid
ja seletusi sotsiaalminister kokkuleppel põllutöö-
ministriga.

Tervishoid

Kasuta esmaabi väiksemagi haava puhul! Ära
kaota minutitki! Lohakusse jäetud kriimustused ja
haavad toovad mürgituse niu surma. Sellane on
„Kaitse ennast“ lendlehe nr. 4 sisu, mida levitab
Eesti Tööliste Kindlustusühing käitistes. See lend-
leht peaks leidma tähelepanu. Meie tööõnnetuste
arvu hulgas on rohkesti niisuguseid juhtumeid, kus
algul ei ole hoolitud vigastusest, kuna seda peeti
väikeseks ja tühiseks, hiljem aga põhjustas see
suuremat terviseriket ja tööjõukaotust, sageli isegi
surma.

**Kõhutüüfusest ja joogiveest avaldavad „Eesti
Arstis“ nr. 2 — 1939 uurimuse Siegfried Lind
ja Alice Paomees, tuues andmeid Tartu kae-
vude kohta. Hinnates analüüsitud joogiveeproove
tervishoiu normide seisukohast ja võttes arvesse ka
kaevude seisundit, leiavad autorid, et joogiks kül-
vulisiks tuleb neist lugeda 56 (34,3%) ja kahtla-
siks 17 (10,4%) ja kõlbmatuiks 90 (55,3%) vee-
proovi.**

Saadud tulemusist järeldavad autorid, et enam
kui pooltes uuritud tüüfusmajade kaevudes oli joo-
givesi reostuse eest kaitsmata, samuti tuleb osa
neis majades esinenud kõhutüüfuse juhtumeid tõe-
näoliselt panna vesiinfektsiooni arvele tüüfuse epi-
demioloogia kohta teada olevate andmete alusel.

Nisuleiva küsimusest kirjutab „Majandustea-
detes“ nr. 17 dr. med. M. Kask, märkides, et
toiteväärtuse seisukohast ei ole praktiliselt olulisi
vahesid tavalise rukkileiva, peenleiva, sepiku ehk
nisuleiva ja saia vahel. Viimaste toiteväärtus on
vahest 100—300 kalori võrra, kg kohta arvatult,
suurem kui harilikul rukkileival. Kõigi nende leiva-
sortide toiteväärtus kõigub 2000—2400 kalori vah-
hel kg, arvatult loomuliku aine kohta.

Toiteväärtuse ja seeditavuse poolest ei ole prak-
tiliselt olulisi vahesid mitmete leivaliikide vahel.

Nisuleiva kasuks räägib aga happekraad. Nisu-
leiva ja saia happekraad kõigub 4—7 vahel, rukkilei-
val aga 6—17 vahel. Enamik välismaa uurijaist
ei pea soovitavaks, et leiva happekraad tõuseks
üle 9. Rukkileiva kõrge happekraad on tervishoiu-
liselt vähesoovitav omadus. Meil on paraku
palju neid, kes kannatavad mao- ja sooltehaavan-
dite, maomahlade liigse happesuse ja muude seede-
teede häirete all. Kõigil neil juhtumel on hapu
rukkileib otse „mürgiks“. Seede-elundite häirete
korral arstid eeskätt keelavad süüa haput leiba.
Dr. M. Kassel on kahtlusi selle kohta, kas rukkilei-
va harilikult kõrge happekraad teatud määral ei
aita kaasa eelnimetatud haavandite ja hädade tek-
kimisele.

Sepik on kaugelt väärtuslikum kui sai. Kuna
saias on vähe toorkiudu, siis saiasööjad kannatavad
sageli kroonilise kõhukinnisuse all.

Uuema aja toitlusteadus peab saia sepikust
vähema väärtusega toiduaineks.

Ei ole soovitav, kui sepikujahule lisatakse juure
nisupüüli.

Vajalise oskusega saab täisväärtuslikust nisu-
jahust valmistada täiesti laitmatut sepikut, mil
on ka tõeline sepiku maitse.

Täisväärtuslik nisuleib omab võrreldes hapu
rukkileivaga mõnesuguseid paremusi ja on toitlus-
füsioloogiliselt kindlasti parem püüluga valmistatud
nisuleivast, eriti aga saiaist. Seepärast võiksime
väga hästi suurendada oma igapäevast nisuleiva-
harrastust ja võiksime täie õigusega nõuda, et saak-
sime 100%-list nisuleiba.

**Sündimus, suremus, abiellumus ja rahvastiku
arv 1938. a.** Riigi Statistika Keskbüroo kokku-
võtte järgi 1938. a. sündis elusalt 18.450 last,
seega 200 rohkem kui 1937. a. 1000 el. kohta sa-
ame 16,2 sündi, mis on 0,2⁰/₀₀ rohkem kui eelmisel
aastal. Suri 16.470 inimest, seega 144 võrra vä-
hem kui eelmisel aastal. 1000 el. kohta saame
surnuid 14,5, seega 0,2⁰/₀₀ vähem kui eelmisel
aastal.

Abiellumisi oli 1938. a. 9560, mis on peagu
võrdne eelmise aasta arvule.

Sotsiaal- ja tervishoiuludest Inglismaal toob
ülevaate „Eesti Linnad“ nr. 9 — 1939. Inglis-
maal kuulub sotsiaallala hulka haridus, tervishoid,
töövahendus, mitmet liiki kindlustused ja hoole-
kanne. Riigi ja riigile alluvate asutuste üldeelarve
kuludest moodustavad sotsiaallala kulud ühe kol-
mandiku, keskmiselt 435.000.000 £ aastas ehk
10 £ iga elaniku kohta. Pealeselle kulutati sõja-
pensionideks 41 miljonit naelsterlingit (£ = 18
krooni 35 s. Seega kulutatakse iga aasta iga ko-
daniku kohta sotsiaallalale üle 180 krooni.) 71%
sellest kulude üldsummast kaetakse maksudega.

kuna ülejäänud osa tuleb ettevõtjate ja tööliste sotsiaalkindlustuse osamaksumest. 20.000.000—25.000.000 elanikku kasutab iga aasta üht või teist sotsiaalalust, sageli isegi mitut. Hoolekandele pandi alus 300 aasta eest, rahvaharidust hakati arendama 100 aasta eest, teiste alade juure asuti viimase 30 aasta jooksul. Sotsiaalala tööst annavad ülevaate 1935. a. andmed, mille järgi 48% rasedaist külastas nõuandlaid, 60% imikuid toodi vastavatesse punktidesse ja 95% lastest külastasid kodus õed; 65% 3—18-aastastest lastest käis koolis ja 5% õhtukursusil; 2% noortest — 18—22 a. vanuses — sai täielise ja 21% osalise kõrgema hariduse; 50% õpilastest sai iga päev einet või piima — kas tasuta või poole hinnaga; 69% elanikkonna aktiivsest osast oli kindlustatud tööpuuduse vastu; 77% üle 70 a. vanadest sai pensioni; 71% leskedest sai pensioni; 3% elanike üldarvust sai hoolekandelist abi; 86% haigeist ja nõrgamõistuselitest ja 65% tiisikushaigeist sai vastavat ravi. Sotsiaalala kuld jagunevad peagu võrdselt preventiivse sotsiaaltöö (üld- ja kutseharidus, hügieen, haiglad, ambulatooriumid ja laboratooriumid, tööborsid), sotsiaalkindlustuse (tööpuuduse, õnnetusjuhtumite, haiguste, invalidsuse vastu kindlustus, raseduse kindlustus, 65—75-aastaste vanade, leskede, orvude ja leskede laste pension) ja arstliku hoolekande (üle 70-aastaste raukade pension, töötäieliste abistamine, üldhoolekanne) vahel.

Sanitaarala jaguneb kahte suure gruppi: mitte-isikuline ja isikuline. Esimene hõlmab vesivarustust, korteriehtust ja toiduainete järelevalvet, teine — laste- ja emadekaitset, sotsiaalkindlustust, haiglaid jne.

Inglismaal on 1919. a. — 31. märtsini 1937 ehitatud avaliku võimu abiga 1.331.351 ja ilma selle abita 2.000.000 korterit. Avalikke vesivarustusseadmeid on 1011, eraseltsidele kuuluvaid 1080. Kava kohaselt on ette nähtud 2240 kogukonna varustamine veega.

Kutsehaigused õigustavad abiraha saamist.

Tööinspektoreid on 264, neist 8 arsti.

Rasedate kaitset korraldavad peamiselt omavalitsused, kes varustavad rasedaid ka piima ja muude toiduainetega — kas tasuta või poole hinnaga eest. Rasedate tarvis on nõuandlaid. Rasedaid külastavad õed.

Omaavalitsustel on ülesandeks on sündinustamajade asutamine. Imikute nõuandlaist on 2550 avalikud ja 818 eraasutuste poolt ülalpeetavad. Nõuandlaid võtavad vastu lapsed kuni 5 aasta vanuseni. Nõuandlaist antakse lastele piima ja teisi toiduaineid kas tasuta või poole hinna eest.

Eelkoolialiste laste jaoks on 91 vabaõhukooli. 1.721.000 eelkoolialisest lapsest külastab sellaseid kooli 6000 ja lasteaedu 158.000 last. Pealeselle on 149 vabaõhukooli.

1458 kooliarstidest on 275 pühendanud end täiesti sellele alale, 863 on ühtlasi tervishoiuinspektoriks ja 320 on ka erapraktika. Kooli tervishoiu personali kuulub muuseas ka 907 hambarsti ja 60.140 õde.

Iga kolmas laps saab koolis tasuta või väga odava hinnaga piima. Koolis antakse ka einet.

Nädalalõpu- ja suvilaagrid võtavad vastu 431.000 skauti ja 529.870 gaidi.

Praktiseerivaid arste on Inglis- ja Šotimaal kokku 33.000, kellest 19.000 arsti annab abi 19.000.000 sotsiaalkindlustatule, mille eest nad saavad tasu keskmiselt 415 £ aastas. Paljud arstid töötavad gruppides või assistentidega. Keskmiselt kõigub arsti aastane tulu oma kutsetööst 1500—2000 £ vahel bruto, mis jätab puhastulu 900—1250 £. Arstiteaduse õppimine maksab 1500 £, kaasa arvatud korter, toit jne. 5 aasta jooksul. Ja kui noor arst tahab osta endale klientuuri, ta peab veel maksma umbes 2000 £.

Õdede keskorganisatsiooni kuulub 29.000 liiget, pealeselle veel 8000 jaoskonnaõde maal. Hambaarste on 14.700. Erihaiglaid on Inglismaal koos Šotimaaga 1000, umbes 80.000 voodiga. Ravitakse keskmiselt 1.250.000 haiget ja antakse ambulatoorselt abi 5.750.000 haigele. Avalikes haiglates on 639.137.000 voodit ja neis haiglates ravitakse 800.000 haiget aastas. Erihaiglaid — sündinustamajad, tiisikus- ja nakkushaiglad — on 1359, 70.000 voodiga. Vaimuhaigetemaju on 135, pealeselle 400—500 paranenute kodu. Kliente aastas 250.000.

17.000.000 isikut, kes kuulub sotsiaalkindlustuse alla, kaotab aastas 29.000.000 töönädalat haiguste tõttu. Terve elanikkonna kohta maksab haiguste ravimine aastas 185.000.000 £. Haigete ravimisele kulutatakse ligikaudu 6% rahvuslikust aastatulust.

Oma meetodist maohaavandite ravimiseks kirjutab dr. J. Kerge „Eesti Arstis“ nr. 6 — 1939: „Minu ravimeetod seisab selles, et sissevõetavate ravimite (arg. nitr., vismuti- ja magneesiumisoolad jne.) kõrval tarvitatakse erilisel viisil konserveeritud ja vasikamaksast ekstraheeritud ainete vesilahust, mida nimetan gastroulcerin'iks ja süstin lihaseisse 1—3 korda nädalas. Esimese kahe nädala jooksul olen teinud kolm süstet nädalas, 2 nädala jooksul kaks süstet nädalas ja pärast ainult ühe süste nädalas, kuni röntgenoskoopiliselt võib konstateerida haavandite täielist kaudu. Et see ravimeetod on ambulatoorselt läbiviidav, siis on väga tihti ette tulnud ka teisi kombinatsioone, nagu näiteks alguses kaks süstet nädalas või isegi üks süste nädalas.“

„Seniajani olen võinud oma ravimeetodi tulemusi jälgida umbes 200 juhul, misjuures paranemisprotsent on olnud 80.“

„Eesti Arst“ nr. 6 — 1939 on ilmunud järgmise sisuga: R. Kleitman ja M. Kask: Vitamiin C emapiimas; V. Kuusik: Eklampsia ja selle esinemine Tartu Ülikooli Naistekliinikus; J. Kerge: Minu meetod maohaavandite ravimiseks; H. Jürgenson: Südamerikete protsent meie sõdureil; H. Alver: Muda ordineerimisest Haapsalus; H. Norman: Märkmehid rahvusvahelise arstiteaduse ajaloo kongressidest, eriti XI kongressist Jugoslaavias 1938; E. Saareste: Tartu Ülikooli Arstiteaduskonna tegevusest ja arstide arvu küsimusest Eestis; P. Allveis: Teatis kopsutuberkuloosi inhalatsioonravi kohta; joonealune; referaadid, kirjanduse tutvustus; Eesti Arstidepäevade kokkuvõtte; XVII Eesti Arstidepäeva kava; mitmesugused märkused; kroonika; nakkushaigused märtsis ja aprillis.

Kriimustus lõppes mürgitussurmaga. „Kaitse ennast“ teatel suri Pärnus veokäitise tööline H. Gardovsky veremürgitusse. Ta oli telliskive autole laadides kriimustanud keskmist sõrme, ei pöörnud aga kriimustusele tähelepanu ega lasknud haavakest kinni siduda. Haavasse sattus mustust ja mees suri. — See on tõenduseks, kui tähtis on see, et igale kriimustusele ja haavakele pöördaks tähelepanu ja kasutataks esmaabi.

Töölud

Küttejõu kaevanduse seismajäämisega ligi kaheks kuuks kaotab teenistuse 260 töölit. Kuna töölistel ei ole mingeid tagavarasid, siis satuvad nad töötaolu ajal raskustesse, eriti aga lastega perekonnad. Uue teenistuse leidmine selleks ajaks on ka raske. Tõõseisaku ajaks töölisi ei vallandata.

Töölite vallandamisi on reas käitisis, nii Balti Puuvillavabrikus, Tseljuloosivabrikus, Türi paberivabrikus ja mujal. Ka lõpetatakse suvel mitmel hooajatoe alal töötamine.

Tööpuuduse vastu kindlustamise seadust ja vastavat kassat on hädasti tarvis.

Miimesugust

Tööstuse rahvamajanduslikust tähtsusest Eestis kõneles dr. A. Rannes raadios. Ta ütles muuseas, et eriti jõudsalt on tõusnud tööstuse erikaal meie rahvamajanduslikus toodangus. Eesti tööstuse iseloomustavaimaks jooneks on kujunenud ühtlasi tema toodangu suur mitmekesisus, mis praegusel ajal suudab katta siseturutarvidust ise juba üsna suurel määral. Industrialiseerimise tagajärjel on muutunud ka meie väliskaubanduse struktuur: on tunduvalt suurenenud mitmesuguste tootmishüviste sissevedu. Nii näit. on raua ja terase import ning puuvilla, tööstusmasinate, transportvahendite jms. sissevedu, võrreldes iseseisvuse algaastatega, suurenenud mitmekordseks. Läänud aastal müüdi välismaale põllumajandussaadusi 54 milj. krooni eest, tööstuskaupu üle 38 milj. krooni eest. Kui arvata tööstustoodete juure ka veel meie lauavabrikute tooted, oleks tööstuskaupade osatähtsus üldeksportis veelgi suurem. Tööstus loob, produtseerib, uusi väärtusi tunduvalt intensiivsemalt kui põllumajandus. Tööstus, võrreldes põllumajandusega, omab suuremate kapitaliseerimisvõimaluste tõttu n.-ü. seestmist tootlikkuse ülekaalu, mistõttu ta suudab mitmekordsest suurema väärtuse eest turustada tooteid kui põllumajandus. Põllumajanduses on toodang suhteliselt tootmishüviste väärtusele veel väike, tootmisprotsess aeglane ning isetõttu ka kapitali juurekasv nõrk. Meie rahvamajanduse tootmishüviste vähesus ongi üks neid olulisi põhjusi, miks meie rahva tulu ning elatustase suhteliselt paljude teiste maadega on veel madal ja selle

tõus aeglane... Aeglustada või koguni tõkestada industrialiseerimist tähendaks rahvamajanduse tootmishüviste kasvu pidurdamist, rahvamajanduse produktiivsuse vähendamist ning säästmisprotsessi aeglustamist, seega ühtlasi kogu rahvastiku madalamale elatustasemele ning seoses sellega madalamale kultuuritasemele asetamist. Seega mitte kas põllumajandus või tööstus, vaid põllumajanduse ja tööstuse arendamine üheskoos tuleb hüvanguks kogu rahvamajandusele.

Kuritõid alkoholi mõjul 1. aprillist kuni 1. maini s. a. oli „Eesti Naise“ andmete järgi: enesetapmisi, tapmisi ja tapmiskatseid 9, muid surmajuhumeid 6 ja vigastusi 11, pussitamisi, lärmitemisi ja hooletusi viinastunud olekus 257, riisumisi, vargusi ja muid kuritõid 37. Kokku 6 surmajuhumit, 9 tapmiskatset, 1 vigastus ja 294 muud kuritõid.

Töötuid 1. maiks oli tööhõrsides registreeritud 560, neist 1107 meest ja 453 naist. Läänud aastal samal ajal oli registreeritud 345 töötut.

Tööhõrsid ei anna tanvilist ülevaadet vabadest töökätest, kuna registreerib end vaid osa töötuid.

Aurist 3 miljonile emale annetati lasterikuse eest emadepäeval Saksamaal. Olgu seegi neile troostiks, kuigi nad enam vajaksid endile ja oma lastele toiduaineid, ihukatet, elutarbeid, ka võid ja liha, mille anvel nüüd sõjamaterjale valmistatakse.

Tööstustöölite leibkondade büdžettide kohta andmeid on avaldatud Eesti Statistika kuukirjas nr. 208(3) 1939. a. Kaubandus-tööstusametnike ja -teenijate leibkondade büdžettide kohta on ülevaade avaldatud Eesti Statistikas nr. 210(5) 1939. a. Nende uurimuste kokkuvõteteid käsitleme ühes järgmises numbris.

Lasteaedu Eestis oli 1937/38. a. 78, neist maal 6. Lasteaedade ülalpidajaks on enamusest seltsid. Lapsi oli aedades üle riigi 3961.

Suviseid lasteaedu oli 1938. a. maal 68 ja linnades 32, lapsi 3312.

Väljaränd 1938. a. Sisse sõitis 173.320 ja välja sõitis 172.521 inimest. Väljaränd 1938. a. oli 858. Keskmine 1930/34. a. 560. Rändas: Ameerikasse 88, Austraaliasse 44, Aafrikasse 4, Aasiasse 10, Euroopa riikidesse 713. Sihtmaade järgi on esimesel kohal Rootsi 231, siis Saksamaa 89, Inglismaa 85, Holland 73, Prantsusmaa 44, Soome 31, Leedu 27, Poola 14. Teistesse riikidesse rändas vähem.

Ruumipuudus koolides. Tänavu jäi hulk koolilapsi, kes tahtsid pääseda keskkooli, gümnaasiumi ja kutsekooli, ruumipuudusel ukse taha. Algekoolidki ei taha oma ruumidega mahutada kõiki koolialisi lapsi.

Koolidest tulnud noortel, kes õppetöö jätkamise peavad katkestama, on väga raske ka teenistuskohata leida. Noortest on väga paljud tööta, teised aga peavad, kooli lõpetades, leppima liig väikese töötasuga.

Rootsi mehed — pikemaks. Andmed näitavad, et Rootsi meeste pikkus on kasvanud viimase 50 aasta jooksul 5 sentimeetri võrra.

Poissmeestemaks Norras tekitab elevust ja poleemikat. Poissmeestemaksu põhjenduseks tuuakse ka politseiandmeid, näiteks: ühes politseirajoonis oli jooanud oleku pärast areteeritute hulgas 3787 poissmeest, 2584 naisemeest, 250 lahutatut, 69 isikut, kel lahutusprotsess oli pooleli, ja 313 leske.

9½ miljonit haritlast loetletakse N. Venes, kus eks-vene päevil oli haritlasi võrratult vähe. Professoreid on umbes 80.000, kooliõpetajaid ligi miljon, ajakirjanikke, majandusteadlasi, statistikuid — üle miljoni, insenere, agronome ja arste ligi pool miljonit, üliõpilasi 550.000, administratiivasutuste juhte — ligi pool miljonit jne. Siis on veel velskrid, ämmaemandad, halastajaõed, raamatupidajad, ärijuhid jne., kes on arvatud ka haritlaste hulka. Keskkoolides õpib 12 miljonit noort.

Milda Illisaar'e (Illissoni) tööjuubel

1. juunil 1939. a. möödus Valga üldhaigekassa vanemal kantseleiametnikul prl. Milda Illisaarel 10 aastat sama haigekassa teenistusse astumisest.

Juubilar sündis Valgas ja lõpetas oma-aegse Valga Linna Tütarlaste Gümnaasiumi 25. mail 1928. a. heade tulemustega. Kuna majanduslik seisund tal ülikooli astumist ei võimaldanud, pidi M. I. 1. juunil 1929. a. asuma Valga üldhaigekassa teenistusse haigete kontrollörina — kantseleiõpilasena — 15-kroonise kuupalgaga. Tööleasumisest kuni tänapäevani on M. I. kogu aeg täie tööjõuga täit-

Milda Illisaar

nud Valga üldhaigekassa ülesandeid suurima hoolega, jäädes alati rahulikuks, erapooletuks ja õiglaseks nii liikmeskonna teenimisel kui ka kaasteenijate suhtes. Juubilar oma teenistusaja kestes on teinud kaasa kõik head ja halvad päevad, mis Valga üldhaigekassa on tulnud üle elada. Kui aastavahetustel ja töörohketele ajajärkudel ei piisanud harilikest tööpäevist, siis ohverdas preili ka pühad ja pühapäevad, seepärast ei tule mitte imestada, et ta ei ole leidnud aega pühenduda perekonna loomisele, vaid on ise oma nime muutnud, saades Illissonist Illissaareks.

Prl. M. Illisaar oma juubelpäeval on leidnud hindamist oma kaasteenijate ja ka haigekassa juhatuse poolt. Soovime talle raugematut jõudu ja püsivust töötada edaspidigi samasuguse heatahtlikkuse ning kohusetruudusega.

SISU: 1) Vanaduse ja töövõimetuse vastu kindlustamine esirinda — *L. Johanson*. 2) Sotsiaalküsimused ja ajakirjandus — *A. Kls*. 3) Sotsiaalkindlustuse ja rahvaarvu vähenemise küsimusi — *J. Mihkelson*. 4) Tööstusliku kutseoskuse seadus — *I. Rebane*. 5) Alkoholi tarvitamine haiguse ajal. 6) Oma apteek igasse kodusse. 7) Kindlustusametite otsuseid. 8) Haigekassade tegevusest. 9) Sotsiaalkindlustus. 10) Töökaitse. 11) Tervishoid. 12) Töötaolu. 13) Mitmesugust. 14) Tööjuubel. 15) Kuulutused.

L. Johanson

SOTSIAALKINDLUSTUS

Hind 10 senti

Eesti Haigekassade Liit, Tallinn, Pärnu mnt. 41, kort. 3, II korral, kino „Kungla“ peal.

Tel. 448-35.

Iga haigekassa ja kutseühingu liige lugegu „Tööd ja Tervist“.

Kõik haigekassade tegelased levitagu „Tööd ja Tervist“.

„TÖÖ JA TERVIS“

SOTSIAALPOLIITILINE KUUKIRI

E. HAIGEKASSADE LIIDU JA SOTSIAALSE ARENGU EESTI ÜHINGU HÄÄLEKANDJA

TEGEVTOIMETAJA L. JOHANSON. VASTUTAV TOIMETAJA K. LUKK,

ILMUB 1 KORD KUUS.

Tellimise hind postiga:

Aastas 150 senti
6 kuu peale 75 „
3 kuu peale 40 „
Välismaale aastas . . . 200 „
Üksiknumber 15 senti.

Kuulutuste hind:

1 lhk. Kr. 50.—
1/2 „ „ 25.—
1/4 „ „ 12.50
1/8 „ „ 7.25
Teksti ees 50% kallim.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused ilma saatemaksuta.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pärnu mnt. 41, krt. 3, II korral. Telefon 448-35.

Väärtuslikuks raamatuks töölisühingutele, haigekassadele ja raamatukogudele, aga ka igale kodanikule, kes huvi tunneb sotsiaalküsimuste vastu, on

„TÖÖ JA TERVISE“ varemad aastakäigud.

On veel saada:

1925. a. — brošeeritud	Hind enne	80 snt.	nüüd	50 snt
— kartoneeritud	„	1.—	„	60 „
1926. a. — brošeeritud	„	1.—	„	60 „
— kartoneeritud	„	1.25	„	75 „
1927. a. — brošeeritud	„	1.—	„	60 „
— kartoneeritud	„	1.25	„	75 „
1928. a. — brošeeritud	„	1.—	„	60 „
— kartoneeritud	„	1.25	„	75 „
1929. a. — brošeeritud	„	1.—	„	60 „
— kartoneeritud	„	1.25	„	75 „
1930. a. — brošeeritud	„	1.—	„	60 „
— köidetud	„	1.50	„	1.—
1931. a. — „	„	1.50	„	1.—
1932. a. — „	„	1.50	„	1.—
1933. a. — „	„	1.50	„	1.—
1934. a. — „	„	1.50	„	1.—
1935. a. — „	„	1.50	„	1.—
1937. a. — „	„	2.—	„	1.25 „

Kõik aastakäigud korraga ostes à 60 senti, 12 aastakäiku 7 kr. 20 senti.
Saatetulu kannab liit.

Tarvlik käsiraamat igale haigekassa liikmele eriti aga igale volnikule ja haigekassa tegelasele.

O. Vahtra, III jsk. töökaitse abiinspektor

„Töölise haiguse vastu kindlustamise seadus“

(Tööstusliku töö seaduse III peatükk)

ühes seletustega ja temas viidatud seadustega. Raamat sisaldab peale seaduse ka kinnitatusnõukogu ja riigikohtu seletusi ning on tarviliseks käsiraamatuks igale töösturile ja töölisele, eriti aga haigekassa tegelastele ja osal's.ele.

Hind enne 1 kroon, nüüd 25 senti.

EESTI HAIGEKASSADE LIIT, Tallinn, Pärnu mnt. 41, kort. 3, II korral, kino „Kungla“ peal.
Tel. 448-35.

Vastutav toimetaja *Karl Lukk*. Tegev toimetaja *L. Johanson*. Väljaandja *Eesti Haigekassade Liit*.

Ilmumise aeg 13. juuni 1939. a.

Tall. E. Kirj.-Üh. tr.. Pikk 2. 1939